

JAARVERSLAG 2023

HET FLEVO-LANDSCHAP

Natuur dichtbij

**HET FLEVO
LANDSCHAP**

Inhoudsopgave

Deel 1 Bestuursverslag	4
1 Verslag Raad van Toezicht 2023	4
1.1 Voorwoord 'Tussen hoge dijken'	4
1.2 Overzicht werkzaamheden Raad van Toezicht	5
1.3 Samenstelling Raad van Toezicht en relevante nevenfuncties	8
2 Juridische structuur en governance	10
2.1 Juridische Structuur	10
2.2 Governance	10
Ad a. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren	11
Ad b. Effectiviteit en efficiency van bestedingen	12
Ad c. Omgang met belanghebbenden	12
3 Het Flevo-landschap in kort bestek	15
3.1 Beleidsplan 2020-2023	15
1. Kwaliteitsnatuur	15
2. Natuur in het hart	15
3. Natuur als partner	15
3.2 2023 in kort bestek	16
3.3 Risicomanagement	18
3.4 Duurzaamheid	18
3.5 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	19
3.6 Toekomst	19
4 Doelrealisatie 2023	21
4.1 Kaderstelling en Kwaliteitsborging	23
4.2 Terreinbeheer	25
4.3 Natuurbeleving	28
4.4 Ontwikkelingen en Initiatieven	30
4.5 Samenwerking en Draagvlak	33
4.6 Aansturing en Ondersteuning	37
4.7 Projecten gefinancierd met gelden van de Nationale Postcode Loterij	39
5 Bijzonderheden exploitaties 2023	40
Deel 2 Jaarrekening	41
Colofon	42

Deel 1 Bestuursverslag

1. Verslag Raad van Toezicht 2023

1.1 Voorwoord 'Tussen hoge dijken'

Op de bodem van de Zuiderzee, tussen hoge dijken, is een uniek landschap ontstaan. Flevoland, waarvan wel gezegd wordt dat elke centimeter met een liniaal is uitgetekend. Toch is er, naast de uitgestrekte landerijen en de eindeloos lijkende rechte wegen, in verschillende hoeken van de polder een bijzonder natuurlandschap ontstaan. Natuur die overal nabij is en nog volop in ontwikkeling. Natuur die op Schokland wordt gecombineerd met aandacht voor het cultureel erfgoed.

De aanwezige natuur geeft Flevoland letterlijk extra kleur, wordt goed bezocht en gewaardeerd door alle Flevolandse en bezoekers van buiten de polder. Kenmerkend voor Flevoland is dat de natuur bij de meeste dorpen en grote steden binnen handbereik is. Het Flevo-landschap zet zich al jaren in om deze rijke natuurgebieden te behouden en verder te ontwikkelen. Dit doen we samen met onze vrijwilligers, medewerkers en ondersteund door de Provincie Flevoland, de gemeenten en de financiële bijdragen van veel bedrijven.

Het Flevo-landschap beseft dat deze natuur veel aandacht en zorg nodig heeft om in een goede conditie te blijven. Waar nodig willen we de natuur herstellen. Als Flevo-landschap spannen wij ons in om, samen met onze partners, de Provincie, de Flevolandse gemeenten, onze pachters, onze burens, de agrariërs en onze begunstigers, van onderaf en stapsgewijs de kwaliteit en de veerkrachtigheid van de natuur te bevorderen. Wij voelen ons hierin gesteund door veel Flevolandse die de door Het Flevo-landschap beheerde natuurgebieden regelmatig bezoeken, enthousiast zijn over de diversiteit, de mogelijkheden om er te recreëren en die op verschillende manieren een bijdrage leveren aan het werk van Het Flevo-landschap. Hiervoor zijn wij iedereen bijzonder dankbaar en het stimuleert ons als Raad van Toezicht om onze taak met extra enthousiasme uit te oefenen.

1.2. Overzicht werkzaamheden Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft als belangrijke taak toe te zien op het door de directeur-bestuurder gevoerde beleid en daarmee op de realisatie van de doelen van de organisatie. Daarbij ziet de Raad van Toezicht erop toe dat Het Flevo-landschap handelt in overeenstemming met de doelen in de statuten. Zij heeft oog voor risico's en daarnaast voor gevolgen van (maatschappelijke) ontwikkelingen in de omgeving van Het Flevo-landschap. Naast het toezien, is de Raad van Toezicht ook sparringpartner voor de directeur-bestuurder. Onder meer in themabijeenkomsten, vaak in aanwezigheid van het management, wordt hier verder inhoud aan gegeven. Verder is de Raad werkgever van de directeur-bestuurder.

De voorzitter van de Raad van Toezicht voert periodiek overleg met de directeur-bestuurder. In 2023 heeft de voorzitter acht keer een werkoverleg gehad met de directeur-bestuurder.

De Raad van Toezicht is in 2023 acht keer in vergadering bijeengekomen, waaronder twee extra online vergaderingen: één in de zomer voor het goedkeuren van de definitieve jaarstukken 2022 en één in september over definitieve besluitvorming rond de opvolging van de directeur-bestuurder.

In mei 2023 bracht de Raad van Toezicht een veldbezoek aan natuurgebied Pampushout in Almere, waar we onder aanvoering van een van de boswachters samen met de directeur en het management een interessante wandeling hebben gemaakt en kennisnamen van onder meer de inrichting van dit gebied, de staat van de natuur en de inrichting van de Gouden Randen. In oktober hebben de nieuwe leden van de Raad van Toezicht deelgenomen

aan een excursie naar het gebied Stichtse Putten bij Zee- wolde.

We hebben het jaar afgesloten door als volledige Raad van Toezicht deel te nemen aan de kerstbijeenkomst in het Natuurpark.

Binnen de Raad van Toezicht zijn er drie commissies.

De *Audit Commissie* houdt specifiek toezicht op de financiële ontwikkelingen. De Audit Commissie heeft in 2023 acht keer vergaderd waaronder één extra bijeenkomst over het project Nieuwe Natuur en twee extra bijeenkomsten met de accountant over de afwikkeling van het jaarverslag en de beëindiging van de samenwerking. Daarnaast zijn leden van de Audit Commissie twee keer bij elkaar gekomen in het kader van het selectie- en aanstellingsproces van de nieuwe accountant.

De *Kwaliteitscommissie* houdt specifiek toezicht op de duurzame kwaliteit van de werkzaamheden en het beheer op de langere termijn. De Kwaliteitscommissie adviseert over visies en kaders rond de thema's natuur, landschap, recreatie, cultuurhistorie en gebieden. Daarnaast kan de commissie de inhoudelijke en beheer-technische afwegingen bespreken. In 2023 heeft de Kwaliteitscommissie bijzondere aandacht geschonken aan de beheerplannen, het Beleidsplan 2024-2027 en de kaders voor het inbrengen van soorten aanplant. De Kwaliteitscommissie is in 2023 vier keer bijeengekomen.

De *Remuneratiecommissie* heeft in 2023 vanwege de langdurige afwezigheid van de directeur-bestuurder, de heer Ben Huisman, geen jaarlijks beoordelingsgesprek voorbereid. Wel is de Remuneratiecommissie betrokken geweest bij de verlenging van de aanstelling van de interim directeur-bestuurder, de heer Jan Leentvaar. Bij

zijn aanstelling in 2022 is er door de Raad van Toezicht een duidelijke opdracht geformuleerd. Over de voortgang werd door de heer Leentvaar periodiek gerapporteerd aan de Raad van Toezicht. Ook werden er, zoals al eerder genoemd, regelmatig werkoverleggen gevoerd tussen de voorzitter van de Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder.

Toen in de loop van 2023 duidelijk werd dat de heer Ben Huisman niet in zijn functie terug zou keren, is er vanuit de Raad van Toezicht een Sollicitatiecommissie gevormd met als doel het organiseren van het proces rond het aantrekken van een nieuwe directeur-bestuurder en het doen van een uiteindelijke voordracht voor een te benoemen directeur-bestuurder aan de Raad van Toezicht. In deze commissie participeerden twee leden van de Raad van Toezicht. De Sollicitatiecommissie was gesprekspartner voor het wervings- en selectiebureau, voerde de gesprekken met de kandidaten en verzorgde de voordracht van de uiteindelijke kandidaat aan de voltallige Raad van Toezicht. De Sollicitatiecommissie is drie keer bij elkaar geweest.

De Raad van Toezicht dient het eigen functioneren jaarlijks te evalueren, dit mede in het licht van de (maatschappelijke) omgeving en de ontwikkelingen daarin. Tijdens elke evaluatie wordt kritisch gekeken naar het eigen functioneren en het samenspel tussen Raad van Toezicht, directeur en werkorganisatie. De bestuursopdracht van het betreffende jaar, die als dashboard fungeert om de ontwikkelingen en resultaten goed te kunnen monitoren, is hier een belangrijke graadmeter voor. Het belang van een goed evenwicht tussen opgaven en middelen wordt daarin benadrukt. Gezien alle wisselingen in de Raad van Toezicht heeft er in 2023 geen zelfevaluatie plaatsgevonden. Wel is er aan de hand van de uitkomsten van de in

2022 uitgevoerde zelfevaluatie een uitvoerige discussie gevoerd.

Per 1 januari 2023 is Lida Schelwald voorzitter geworden van de Raad van Toezicht en is Anton Lok voorzitter geworden van de Audit Commissie. Aad Slot is per 1 januari 2023 toetreden tot de Raad van Toezicht, Suzanne Olivier per 1 maart 2023 en Hedwig Boerrigter per 1 september 2023. Bij de werving van de nieuwe toezichthouders is specifiek gezocht naar ervaren kandidaten met een brede bestuurlijke en maatschappelijke verankering en netwerk in Flevoland, waarvan één van de kandidaten afkomstig is uit het bedrijfsleven.

Helaas heeft voorzitter Lida Schelwald haar functie wegens persoonlijke omstandigheden per 1 december 2023 neergelegd. Zij is per die datum opgevolgd door Aad Slot. Wij danken Lida voor haar inzet als voorzitter en in de periode daarvoor als lid van de Raad van Toezicht.

Naast de elk jaar terugkomende onderwerpen uit de Planning en Control-cyclus heeft de Raad van Toezicht met de (interim) directeur-bestuurder, de heer Jan Leentvaar, intensief van gedachten gewisseld en besluiten genomen over de volgende onderwerpen:

- De ontwikkelingen en dilemma's rond de drie deelprojecten in het kader van Programma Nieuwe Natuur Flevoland: Schokland, Noorderwold-Eemvallei en Gouden Randen Pampushout/Noorderplassen.
- De verwerving en verkoop van gronden in het kader van het Programma Nieuwe Natuur.
- Het sloopbesluit van het bezoekerscentrum De Trekvogel en de plannen voor nieuwbouw.
- Strategie en inzet met betrekking tot fondsenwer-

ving particuliere markt en bedrijfsleven.

- Dossier Staatssteun.
- Een upgradering van de processen van de financiële administratie en het optimaliseren van de projectadministratie.
- Het aanbrengen van extra focus op het grote project Nieuwe Natuur.
- Het professionaliseren van het risicomanagement.
- Het verlengen van de termijn van de heer Jan Leentvaar als interim-directeur bestuurder in verband met de ziekte van directeur-bestuurder Ben Huisman.
- Het treffen van een regeling met directeur-bestuurder Ben Huisman toen duidelijk werd dat hij niet meer in zijn functie zou terugkeren.
- Het opstellen van een profiel voor de nieuw te werven directeur, het voeren van de sollicitatiegesprekken en het besluit om de heer Philip Makkink per 1 december 2023 te benoemen tot directeur-bestuurder.

Directiewisseling: Jan Leentvaar heeft gedurende de periode november 2022 tot 1 december 2023 als interim-directeur de honneurs waargenomen en heeft ervoor gezorgd dat de organisatie zonder problemen met de vele taken en uitdagingen kon doorgaan. Dit betekende echter wel dat hij eerder afscheid moest nemen als lid van de Raad van Toezicht. Wij zijn Jan bijzonder erkentelijk voor de door hem geleverde bijdrage aan de continuïteit van de organisatie in 2023 en in de periode daaraan voorafgaand voor zijn inspanningen als lid van de Raad van Toezicht.

Het Flevo-landschap heeft in december 2023 tijdens een goed bezochte receptie afscheid genomen van Ben Huisman. Ben Huisman was vanaf 2018 directeur van Het

Flevo-landschap. Hij maakte zich sterk voor een robuuste natuur, betere verbindingen tussen de natuurgebieden, sterke samenwerkingsverbanden met partners en een duurzamer en groener Flevoland. Het Flevo-landschap bedankt Ben voor het vele werk dat hij heeft verzet en het grote enthousiasme waarmee hij de organisatie heeft uitgebouwd en de natuur heeft versterkt.

Op 1 december 2023 heeft Philip Makkink de directietaken overgenomen.

Wij hebben als Raad van Toezicht aandacht voor de criteria van en de discussie over goed bestuur en de good governance regels in de non-profit sector en volgen de ontwikkelingen in het kader van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland. Ook de criteria van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) worden nauwlettend gevolgd.

Wij zijn ook dit jaar weer bijzonder blij met de financiële bijdrage van Nationale Postcode Loterij Nederland. Deze bijdrage is zeer belangrijk om bijzondere en grote projecten te kunnen uitvoeren en meer activiteiten gericht op een breed publiek te kunnen aanbieden.

De korte lijnen naar, de goede samenwerking met en de bijdragen van de provincie Flevoland worden zeer gewaardeerd. De Raad van Toezicht wil ook het belang van een uitstekende samenwerking met gemeenten en het waterschap benadrukken.

Het samen optrekken met collega groene organisaties, met respect voor elkaars kwaliteiten en aanvullend op elkaars competenties, is eveneens van

groot belang. Stichting Flevo-landschap is evenals de andere provinciale landschappen en de landschapsbeheer-organisaties aangesloten bij Stichting LandschappenNL, de gezamenlijke koepelorganisatie. LandschappenNL zorgt onder meer voor de landelijke en Europese belangenbehartiging en is ook het forum waar veel informatie en kennis onderling gedeeld wordt tussen de lid-organisaties. Dit gebeurt zowel op het niveau van directeur-bestuurder als de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht wil nadrukkelijk haar grote waardering uitspreken voor de wijze waarop alle medewerkers zich hebben ingezet en het vele werk dat zij hebben verricht in een voor Het Flevo-landschap intensief jaar. De werkorganisatie heeft zich het afgelopen jaar volop en met veel energie gericht op het beheer en de ontwikkeling van onze mooie natuurterreinen. Een bijzonder woord van dank voor het managementteam, dat samen met de interim-directeur-bestuurder Jan Leentvaar gedurende een hectisch jaar de voortgang van de organisatie heeft geborgd.

Tot slot nog een woord van dank voor de vrijwilligers van Het Flevo-landschap. Dankzij hun inzet maken zij extra dingen mogelijk bij het beheer van natuur, landschap en cultuurhistorie. Wij koesteren de natuur die wij beheren en ontvangen elk jaar honderdduizenden bezoekers in onze gebieden. Dat zou niet mogelijk zijn geweest zonder de hulp, inzet en bijdragen van alle betrokkenen, Provincie Flevoland, de vele vrijwilligers en al onze begunstigers en bedrijfsrelaties. Hen allemaal willen wij heel hartelijk bedanken voor hun inzet en de resultaten die daarmee bereikt zijn in 2023.

Namens de Raad van Toezicht,
Aad Slot, Voorzitter

1.3. Samenstelling Raad van Toezicht en relevante nevenfuncties

De Raad van Toezicht is ingesteld op 30 december 2012. Leden van de Raad van Toezicht zijn niet bezoldigd, maar ontvangen een onkostenvergoeding.

Raad van Toezicht (per 31-12-2023)

Lid	Hoofdfunctie	Nevenfuncties
Dhr. A.N.J. Slot (<i>voorzitter RvT, lid van Audit commissie</i>)	Managing Director Stichting Scheepvaart	• Directeur AZVZ Services BV • Voorzitter EFO Paardenverzekering
Dhr. A.J. Lok (<i>voorzitter Audit commissie</i>)	Trainer en adviseur bij Kriton B.V.	• Lid bestuur Faculty Audit & Assurance, NBA
Dhr. A.E.O. van den Berg (<i>voorzitter Kwaliteitscommissie en lid van Remuneratiecommissie</i>)	Directeur/eigenaar MediaActivationCo. B.V./ AS WE SPEAK Media B.V.	• Raad van advies CVTD
Mw. H.S. Boerrigter (<i>lid van Kwaliteitscommissie</i>)	Programmaleider DAW-Kennisprogramma (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer)	• Lid bestuur Stichting Future Food Production • Lid bestuur Stichting Water, Wonen en Natuur
Mw. S. Olivier (<i>lid van Remuneratiecommissie</i>)	Lid College van Bestuur van de Stichting Almeerse Scholen Groep	• Lid Adviesraad van Almere City FC
Vacature (<i>tevens lid Audit commissie</i>)		

2. Juridische structuur en governance

2.1 Juridische structuur

De stichting heeft de naam Stichting Flevo-landschap en is statutair gevestigd te Lelystad. Gedurende het boekjaar 2023 hebben er geen wijzigingen in de statuten of het directie-reglement plaatsgevonden. De stichting kent een Raad van Toezicht en een directeur-bestuurder. Per 1 december 2023 heeft de heer Philip Makkink de functie van directeur-bestuurder op zich genomen.

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft, op advies van de Remuneratiecommissie, het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie van het beloningsbeleid heeft in 2022 plaatsgevonden.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Stichting Flevo-landschap de Regeling beloning directeuren van goede doelen-organisaties (zie goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij directeur-bestuurder J. Ph. Makkink vond plaats door de Remuneratiecommissie. Dit leidde tot een zogenoemde BSD-score van 460 punten met een maximaal jaarinkomen van € 152.661,= (peildatum 1 april 2023).

De toetsing aan de Regeling beloning directeuren van goede doelen-organisaties geldt alleen voor de directeur-bestuurder in loondienst. De beloning bleef binnen de geldende maxima en valt binnen de raam CAO Bos en Natuur, onderdeel De landschappen.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingsen, de werkgeversbijdrage pensioen, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn bleven binnen het in de regeling opgenomen maximum bedrag. De belaste vergoedingen/bijtellingsen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen.

Per 1 december 2023 heeft de heer Leentvaar zijn interim werkzaamheden als directeur-bestuurder beëindigd. De vergoeding voor de inhuur van de heer Leentvaar is be-

sproken en goedgekeurd door de Raad van Toezicht. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging/vergoeding worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

2.2 Governance

Het Flevo-landschap is een door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) erkend goed doel. Goede doelen leggen verantwoording af aan hun donateurs en de maatschappij over de besteding van de inkomsten. Eenduidige regels maken goede doelen transparant en verplichten tot een goede toelichting op de werkwijze en verantwoording van resultaten. Sinds 1 januari 2016 is er een Erkenningregeling Goede Doelen met nieuwe normen en gemoderniseerd toezicht. De meeste codes en richtlijnen van Goede Doelen Nederland zijn opgenomen in de normen van de Erkenningregeling. In 2021 heeft een hertoetsing plaatsgevonden van Het Flevo-landschap door het CBF, met als uitkomst dat de Erkenning wordt gecontinueerd. Het Flevo-landschap voldoet aan de harde normen van categorie-D.

Voor de leden van Goede Doelen Nederland gelden de volgende codes, regels en richtlijnen:

- SBF-code voor Goed Bestuur. SBF staat voor Stichting Samenwerkende Branche-organisaties Filantropie, opgericht in 2011 met als doel het bevorderen van de maatschappelijke rol en betekenis van de filantropie binnen Nederland. SBF heeft een Code voor Goed Bestuur opgesteld, waaraan ook Stichting Flevo-landschap zich committeert.
- Richtlijn RJ650 en Richtlijn C2 (onderdeel van richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de jaarverslaggeving) en aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 'kostentoerekening beheer en administratie'.
- Erkenningregeling Goede Doelen (CBF).
- Regeling beloning directeuren van goede doelen.
- Richtlijn Financieel Beheer goede doelen.
- Handreiking verwerking en waardering van nalatenschappen belast met (vrucht) gebruik.

De Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder onderschrijven de drie principes van de

Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en geven in deze verantwoordingsverklaring aan hoe Het Flevo-landschap hiermee omgaat. De drie principes zijn:

- Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren.
- Effectiviteit en efficiency van bestedingen.
- Omgang met belanghebbenden.

Ad a. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren

Bestuurlijke organisatie

- Het Flevo-landschap hanteert een in de statuten vastgelegd toezicht door de Raad van Toezicht op de directie. De Raad van Toezicht heeft daarnaast een adviserende rol voor de directeur-bestuurder.
- De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de opstelling van het beleid en de uitvoering van het werk. De kaders hiervoor worden gevormd door de statutaire doelstellingen en het meerjarenbeleidsplan 2020-2023. Deze worden jaarlijks uitgewerkt in een Jaarplan en Jaarbegroting, welke door de Raad van Toezicht worden goedgekeurd. De directeur is daarbij gebonden aan het Directiereglement.
- De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun toezichtstaak voor een periode van maximaal vier jaren en zijn in principe eenmaal herbenoembaar. In 2014 is een rooster van aftreden ingesteld, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun functie onbezoldigd. Zij hebben wel recht op vergoeding van in hun functie gemaakte onkosten.
- De Raad van Toezicht vergadert minimaal vier keer per jaar. Ter voorbereiding van de vergaderingen functioneert een Audit Commissie bestaande uit twee leden van de Raad van Toezicht. Elke vergadering van de Raad van Toezicht wordt door de directeur en de voorzitter voorbereid.
- Ieder jaar voert de Remuneratiecommissie een beoordelingsgesprek met de directeur.
- In het beoordelingsgesprek wordt ook getoetst of voldaan is aan de regelingen beloningen van Goede Doelen Nederland en of er sprake is of is geweest van integriteit issues. Twee leden van de Raad van Toezicht hebben zitting in de Remuneratiecommissie. In verband met ziekte van de heer Huisman heeft het beoordelingsgesprek niet plaats kunnen vinden.
- De Kwaliteitscommissie adviseert de Raad van Toezicht over visies op de thema's natuur, landschap, recreatie en cultuurhistorie en de functies die daarbij een rol spelen

alsook gebiedsvisies en beheerkaders. Twee leden van de Raad van Toezicht hebben zitting in de Kwaliteitscommissie.

Werkorganisatie

- De directeur opereert in de werkorganisatie samen met een Managementteam (MT) dat wordt gevormd door de hoofden van de inhoudelijke afdelingen Beleid, Kwaliteit & Ontwikkeling, Natuur- en Landschapsbeheer, Marketing, Communicatie & Natuurbeleving en de afdeling Bedrijfsvoering. Het MT vergadert eens in de twee weken.
- De afdelingen kennen elk een eigen afdelingsoverleg.
- In 2020 is een eigenstandige functie voor controller ingevoerd. Tot die tijd was de functie van controller gecombineerd met die van de functie hoofd Bedrijfsbureau. De controller valt onder het hoofd van het Bedrijfsvoering en neemt deel aan de vergaderingen van de Audit Commissie.
- Het Flevo-landschap heeft een Personeelsvertegenwoordiging (PVT), bestaande uit drie werknemers uit de organisatie. In 2023 heeft de PVT vijf keer vergaderd met de directie. Hierin zijn diverse onderwerpen aan bod gekomen, zoals personele regelingen, duurzaamheid en hoe om te gaan met werkdruk. Onderwerpen die mede ingebracht zijn door collega's, die de PVT steeds beter weten te vinden. Ook is de PVT in 2023 actief bij alle teams in de organisatie langs gegaan om te horen welke onderwerpen en vragen er leven binnen de organisatie.
- Het Flevo-landschap heeft zowel een interne als een externe vertrouwenspersoon aangesteld. De interne vertrouwenspersoon heeft gerapporteerd dat er in het verslagjaar één melding is gedaan. Deze melding is door de betreffende vertrouwenspersoon in behandeling genomen en afgerond.
- Op de website staat onze klachtenprocedure vermeld. Tevens is een link opgenomen naar ons (externe) meldpunt integriteitsschendingen. Ons integriteitsbeleid, inclusief de procedures, voldoen aan de eisen die het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) daaraan stelt.
- In de werkorganisatie worden jaarlijks functioneringsgesprekken gevoerd tussen medewerkers en leidinggevendenden om de medewerkers optimaal te kunnen blijven inzetten en te stimuleren zich te blijven ontwikkelen.
- Het bezoldigingsbeleid van de medewerkers is vastgelegd in het Directiestatuut

Flevo-landschap en conform de CAO Bos en Natuurbeheer. De huidige raam CAO loopt tot 1 juli 2024.

Ad b. Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Gerichtheid op doelstellingen

Het Flevo-landschap streeft naar een efficiënte en doelmatige besteding van de middelen voor de doelstellingen (zie hoofdstuk 3). Zoveel mogelijk activiteiten van de organisatie zijn direct hierop gericht. Daarnaast zijn er activiteiten van bestuur en werkorganisatie die voorwaardenscheppend zijn voor een goede taakvervulling ten behoeve van de doelstellingen. Het Flevo-landschap is gecertificeerd natuurbeheerder voor SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap). Dit betekent dat de werkprocessen verlopen conform het ontwikkelde Kwaliteitshandboek SNL.

Planning & control-cyclus

- Het Flevo-landschap hanteert een meerjarenbeleidsplan met een (meerjaren-)begroting. Jaarlijks wordt binnen het kader van het meerjarenbeleidsplan een Jaarplan en Jaarbegroting opgesteld met concrete (deels meetbare) doelen, bij voorkeur gericht op effecten dan wel inspanningen. Ten aanzien van kosten van natuurbeheer en publieksbereik worden kengetallen en prestatie-indicatoren opgenomen.
- Jaarverslag en jaarplan kennen dezelfde systematiek, zodat de bereikte resultaten vergeleken kunnen worden met de voornemens.
- Eens per kwartaal wordt met ingang van 1 april 2024 middels kwartaalrapportages met toelichting de voortgang en de prognose gerapporteerd en besproken binnen de Audit Commissie en de Raad van Toezicht.
- De Raad van Toezicht wordt elke vergadering, door de directeur, geïnformeerd over de voortgang op hoofdlijnen en over relevante afwijkingen.

Ad c. Omgang met belanghebbenden

Het Flevo-landschap ambieert een organisatie te zijn die in open wisselwerking met de maatschappelijke omgeving opereert. Zij ziet als maatschappelijke omgeving zowel de begunstigers, sponsors en vrijwilligers, alsook de beleidsmatige en bestuurlijke omgeving. Het Flevo-landschap informeert de belanghebbenden met diverse uitingen, waaronder website, magazine, digitale nieuwsbrief, sociale media, jaarverslag en jaaroverzicht

en folders over terreinen en onderwerpen.

Stakeholders

Het Flevo-landschap betreft de bestuurlijke en maatschappelijke omgeving bij de evaluatie en het formuleren van het beleid. Het Flevo-landschap participeert in uiteenlopende gremia en processen. Met regelmaat zijn er op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau contacten met de relevante overheden en collega's.

Omgang met begunstigers, sponsors en bezoekers

- Het Flevo-landschap heeft een beleid t.a.v. sponsors geformuleerd. Met elke zakelijke vriend wordt een contract afgesloten waarin prestaties en tegenprestaties worden benoemd. Met de Vrienden van Het Flevo-landschap wordt goed en regelmatig contact onderhouden.
- De organisatie kent een klachtenregeling en -registratie voor externen. Dit is een algemene regeling, die wij laagdrempelig openstellen en waar mensen met allerlei soorten meldingen terecht kunnen. In 2023 hebben wij 49 klachten en meldingen ontvangen. Dit betrof vooral klachten en meldingen over loslopende honden, afvaldumpingen, vandalisme, stormschade of omgevallen bomen, scheuren in fietspaden, kuilen in bospaden en hoge vegetatie op struinpaden. Alle klachten zijn naar tevredenheid van de melders opgelost op operationeel niveau, zodanig dat sommigen zich zelfs als nieuwe begunstiger hebben aangemeld. Eén aanhoudende bron van klachten kon na lange tijd worden opgelost en dat is de situatie rondom het 11-kilometer lange Larservaart-fietspad tussen Lelystad en de Randmeren. Dit pad werd erg glad bij vochtige weersomstandigheden, waardoor fietsers incidenteel vielen. Om ongelukken te voorkomen was dit pad al geruime tijd door ons afgesloten. Het ontbrak Het Flevo-landschap aan financiële middelen om het pad weer veilig begaanbaar te maken. De afsluiting van het fietspad leidde tot frustratie (en aanhoudende klachten) bij sommige fietsers uit Lelystad en omstreken. Doordat de Gemeente Lelystad het beheer en onderhoud van het fietspad van ons overnam, werd de afsluiting in 2023 ongedaan gemaakt en kunnen fietsers en wandelaars weer genieten van deze fraaie route.

Vrijwilligers

- Circa 145 vrijwilligers zetten zich regelmatig in voor de doelstellingen van Het Flevo-landschap. Deels vanuit hobby en deels uit maatschappelijke betrokkenheid. Vrij-

willigers zijn actief als gastvrouw/-heer in de bezoekerscentra, als gids of vrijwillige boswachter in de natuurgebieden, als bestuurder van de elektrische excursiewagen of -boot, bij het inventariseren van flora en fauna en in het beheerwerk. Sinds 2021 is er ook een vrijwillige administratieve medewerker op kantoor.

- Met elke individuele vrijwilliger wordt een vrijwilligersovereenkomst gesloten waarin de wederzijdse rechten en plichten zijn benoemd. Dit is niet het geval waar het om vrijwilligers gaat die in het verband van een natuurvereniging actief zijn.
- In 2023 vonden er twee brede vrijwilligersbijeenkomsten plaats: het vrijwilligersuitje en de eindejaarsbijeenkomst. De laatste bijeenkomst was voor het eerst met alle vrijwilligers bij elkaar en dat werd zeer gewaardeerd. Verder waren er op regelmatige basis overleggen tussen vrijwilligersgroepen en de vrijwilligerscoördinator, alsook tussen de coördinatoren.
- Het Flevo-landschap betreft en overlegt met vrijwilligers bij diverse projecten, zoals de vernieuwing van bezoekerscentrum De Trekvogel, vernieuwing kleding en herinrichting bezoekerscentrum Natuurpark. Deze vorm van inbreng en inspraak vervangt de vroegere klankbordgroep.
- Alle vrijwilligers hebben het vernieuwde vrijwilligersbeleid in druk ontvangen alsook het Handboek vrijwilligers waarin een totaaloverzicht van alle rechten en plichten is te vinden.
- Er wordt steeds meer gewerkt met een minimaal aantal uren bij aanname van vrijwilligers
- Ook zijn we begonnen om, op andere plaatsen dan de van oudsher bekende, gericht te zoeken naar vrijwilligersinzet.
- Vrijwilligers ontvingen maandelijks de nieuwsbrief, de Kiekenbrief, met veel leuke en praktische info.
- In de vorm van lezingen en excursies is aan kennisontwikkeling gedaan.
- In 2023 is er voor circa acht fte arbeid verricht door de vrijwilligers. Er is daarbij niet zozeer sprake van een toename van het aantal vrijwilligers, maar meer in de inzet per vrijwilliger.

Interne communicatie

- In het MT-overleg vindt de beleidsvoorbereiding en besluitvorming binnen de werkorganisatie plaats. De afdelingshoofden geven een terugkoppeling in hun teamoverleggen van hetgeen besproken en besloten is. Sinds medio 2019 stuurt de directeur gemiddeld elke vier weken een mail onder de titel 'post van de directeur'. Hierin deelt

hij de MT-besluiten en geeft informatie over ontwikkelingen en contacten.

- In de afdelingsoverleggen wordt informatie binnen de afdelingen uitgewisseld en het werk voorbereid.
- Het Flevo-landschap beschikt over een intranet dat goed gebruikt wordt door medewerkers en vrijwilligers.
- Er zijn diverse interne overlegstructuren om de voortgang van activiteiten en projecten te bespreken en regelmatig te evalueren.

Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend bij de Europese Commissie door enkele particuliere grondbezitters over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij die regeling achteraf alsnog zonder verdere voorwaarden goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende gronden tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. De natuurbeschermingsorganisaties hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder meer in tegenstelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat zij niet kwalificeren als 'onderneming', maar een organisatie die overheidsbeleid vormgeeft en uitvoert. Aldus is geen sprake van staatssteun die tevoren had moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlandse natuur die de overheid tevoren had aangewezen en moest worden behouden of ontwikkeld.

Genomen maatregelen – In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerd onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese

Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen en daarbij de formele procedure volgen. Natuurbeschermingsorganisaties wachten (de voortgang van) dit eventuele hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. Tot op heden is de Europese Commissie het onderzoek niet geopend. Het is niet bekend of en zo ja wanneer het hernieuwde onderzoek zal beginnen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven

gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede gratis open te stellen voor het publiek. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortig begunstiging van de natuurbeschermingsorganisaties waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen, zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigena-

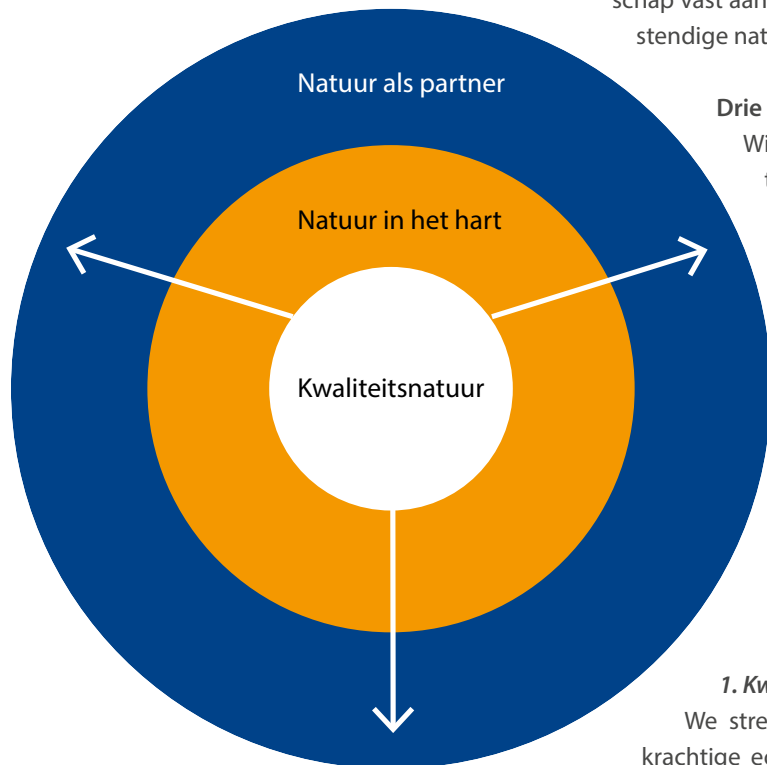
ren, die wij van grote waarde vinden en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer. De Terrein beherende Organisaties ('TBO's') en de VGG blijven in gesprek om te verkennen of er mogelijkheden zijn om de inmiddels langlopende zaak in der minne te beslechten. (Ook) bij een minnelijke regeling dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties.

3. Het Flevo-landschap in kort bestek

3.1 Beleidsplan 2020-2023

Eind 2019 is het beleidsplan 2020-2023 als richtinggevend kader voor het werk van Het Flevo-landschap vastgesteld met als titel 'Veerkrachtige natuur dichtbij'.

Onze missie luidt: 'Wij behouden, beschermen en beheeren natuurgebieden, landschappen en cultureel erfgoed in Flevoland'. Wij vinden dat natuur in een aantrekkelijk landschap de motor van een gezonde leefomgeving is. Met een groeiend aantal inwoners en een toenemende druk op onze groene omgeving houdt Het Flevo-landschap vast aan ruimte voor waardevolle en toekomstbestendige natuur.

Drie pijlers

Wij onderscheiden drie pijlers in onze ambitie. Allereerst dragen wij de verantwoordelijkheid voor onze eigen terreinen, waar we als natuurorganisatie Kwaliteitsnatuur willen realiseren. De tweede pijler richt zich op de verbinding met mensen, primair de inwoners van Flevoland (Natuur in het hart). De derde pijler richt zich op de bijdrage die wij, met onze kennis en ervaring, kunnen bieden aan de grote uitdagingen in onze samenleving rond bijvoorbeeld biodiversiteit en klimaatadaptatie (Natuur als partner).

1. Kwaliteitsnatuur

We streven in onze natuurgebieden naar veerkrachtige ecosystemen met een grote biodiversiteit

aan planten en dieren. Door natuurgebieden met elkaar te verbinden wordt de natuur sterker, wordt de biodiversiteit groter en groeit de kans op het voortbestaan van soorten. We monitoren voortdurend onze gebieden. Daar waar het kan laten we natuurlijke processen zoveel mogelijk hun eigen gang gaan. We creëren de randvoorwaarden waarbinnen natuur tot bloei kan komen. We passen de inrichting en beheer alleen aan als dat de natuur en onze leefomgeving ten goede komt. Flevoland bestaat dankzij ingrijpen van de mens. Ook de Flevolandse natuur kan niet bestaan zonder goed beheer.

2. Natuur in het hart

Onze natuurlijke omgeving is onze meest kostbare erfenis. Natuur heeft geholpen om vorm te geven aan onze geschiedenis, ons landschap, onze identiteit en onze economie. Het maakt mensen gezonder en verbetert de kwaliteit van leven. Het kunnen genieten van natuur is belangrijk. Natuurbeleving haalt het beste in mensen naar boven. Wij geloven dat een mooie ervaring zorgt voor betrokkenheid en bescherming van onze natuur. Het Flevo-landschap zorgt voor beleving die mensen in het hart raakt. Hoe meer en hoe directer mensen natuur kunnen beleven, hoe groter de verbinding met de natuur is. En daarmee het besef dat onze natuur ertoe doet. Daar zetten we als natuurorganisatie op in.

3. Natuur als partner

Natuur, landschap en cultuurhistorie zijn essentieel in onze leefomgeving. In een evenwichtig ingerichte provincie zijn zij in balans met wonen, werken en recreëren. Als provinciale natuurorganisatie is Het Flevo-landschap partner in een speelveld waar maatschappelijke uitdagingen als klimaatverandering, bodemdaling en biodiversiteit in de komende jaren van grote invloed zullen zijn.

Natuur kan een belangrijke bijdrage leveren aan deze uitdagingen. Het Flevo-landschap zet haar kennis en ervaring in om samen de juiste oplossingen te vinden. We bereiken zoveel meer wanneer we elkaar inspireren, motiveren en positieve energie geven. Het Flevo-landschap is er om samen kansen te signaleren en te benutten.

Negen doelen

De afgelopen vier jaar heeft Het Flevo-landschap handen en voeten gegeven aan haar ambities door het concreet aan de slag te gaan met de onderstaande negen doelen. Voor elk doel zijn een of meerdere indicatoren benoemd, zie tabel.

1 Kwaliteitsnatuur	2 Natuur in het hart	3 Natuur als partner
1.1 Versterken ecologische kwaliteit	2.1 Visie en beleid natuurbeleving	3.1 Biodiversiteit in samenhang
1.2 Realiseren nieuwe natuur	2.2 Programmeren natuurbeleving	3.2 Robuuste groene leefomgeving
1.3 Optimaliseren beheer	2.3 Natuur samen mogelijk maken	3.3 Klimaatadaptie en bodemdaling

3.2 2023 in kort bestek

Oplevering boomgaard Noorderwold-Eemvallei

In maart vond de oplevering plaats van de boomgaard met hoogstam fruitbomen in Noorderwold-Eemvallei. De bomen werden aangeplant door Kwekerij Ten Elsen. Zij zullen de komende drie jaren ook het onderhoud uitvoeren. Er is een vochtmeter geplaatst, waarmee ze op afstand kunnen aflezen wanneer de jonge aanplant water nodig heeft.

Vernieuwde route Larserbos

In het Larserbos werd de bosroute aangepast. Deze wandeling voert nu ook over het eiland. In april werd de brug geplaatst en zijn de routepaaltjes uitgezet. De vernieuwde bosroute is 7,5 kilometer lang en brengt je langs plekken van het Larserbos die je niet mag missen.

Nieuwe otter in Natuurpark Lelystad

In juni ontvingen we een nieuwe Europese otter in ons otterverblijf in Natuurpark Lelystad. De tienjarige otter kwam uit Gaia Zoo en kon niet meer in het wild worden uitgezet. Met de nieuwe otter erbij leven er nu drie gehouden otters en vele vrijlevende otters in het park.

Vernieuwde watertuin geopend

Eind juni werd de vernieuwde watertuin in Natuurpark Lelystad geopend. Vanaf vernieuwde houten vlonders kunnen bezoekers in de watertuin op zoek gaan naar de kleinere dieren van het park, zoals amfibieën, insecten en slakken. Ook zijn er twee educatieve elementen en nieuwe bankjes geplaatst. In het bezoekerscentrum kan je een ontdek-setje huren om in de watertuin zelf op onderzoek uit te gaan.

Herstel Natte Graslanden

In juli startten we met het herstel van de Natte Graslanden in het Lepelaarplassen-gebied bij Almere. De begroeiing op de aarden wal aan de west- en zuidkant was in de afgelopen jaren behoorlijk fors geworden. Weidevogels hadden hierdoor weinig overzicht meer en voelden zich minder veilig. Daarom hebben we diverse bomen en struiken weggehaald. Voor weidevogels zijn ook afwisseling van voldoende nat en droog grasland cruciaal. Natte omstandigheden om voedsel te zoeken en veilige droge delen om te broeden. De greppels in de Natte Graslanden waren in de loop der jaren echter uitgevlakt en begroeid geraakt. Daardoor bleef er onvoldoende water in staan. Een teveel aan water konden we bovendien slecht afvoeren. Verder waren er te weinig speciale broedeilandjes. Grondbroedende vogels zoals de kluut zijn daar beter beschermd tegen een deel van de roofdieren. Om deze redenen hebben we de greppels opgeschoond en het profiel hersteld: een vlakke bodem met een zo groot mogelijk overgangsgebied tussen water en land. De aanwezige broedeilanden zijn terug op hoogte gebracht en er zijn nieuwe aangelegd.

Herstel vogeleilanden Lepelaarplassen

In augustus hebben we herstelwerkzaamheden uitgevoerd op de vogeleilanden in de Lepelaarplassen. Vorig jaar bleek dat het kleine eiland zijn vorm niet goed behield, omdat de schelpen wegspoelden. Er zijn nieuwe schelpen aangevoerd en om de stevigheid te garanderen is de hele rand van het eiland bedekt met een laag kiezels. Daarnaast hebben we op het grote eiland nieuw riet aangeplant.

Impuls voor weidevogels en rietmoeras in de Rotterdamse Hoek

In 2023 broedden er met succes weer veel weidevogels in natuurgebied de Rotterdamse Hoek van Het Flevo-landschap. Om dit broedsucces ook in de toekomst te behouden, heeft Het Flevo-landschap het weidevogeldeel meer reliëf gegeven met greppels en lichte ophogingen. Vogels houden van zulke variatie in nat-droog op kleine afstand. Ze hebben beide nodig om jongen groot te brengen. Ook het bodemleven verbetert door de ingreep. Daarnaast hebben we de wandelpaden rond de plassen iets verlaagd. Die lagen 1,5 tot 2 meter hoger dan de plas. Met de verlaging verbetert de beleving van dit deel. De vrijkomende grond is gebruikt voor de rillen in het weidevogelgebied en gaat helpen om de plassen iets ondieper te maken. Daardoor kan het zich beter tot rietmoeras ontwikkelen.

Verbeteren natuurkwaliteit Larserbos

In oktober zijn we gestart met werkzaamheden in het Larserbos. Om meer variatie in soorten te krijgen en de algemene natuurkwaliteit te verbeteren, worden er onder meer poelen aangelegd. Deze poelen krijgen flauwe oevers en kunnen zich voeden met kwel- en regenwater. Daarnaast hebben we struiken aangeplant langs de bosrand om deze aantrekkelijker te maken voor diverse plant- en diersoorten.

Het Flevo-landschap bij Vroege Vogels

Op 28 oktober wijdde BNNVARA's Vroege Vogels haar laatste uitzending van het seizoen aan de natuur in en rond Almere. In deze uitzending kwamen enkele gebieden van Het Flevo-landschap aan de orde: het Wilgenbos, de Lepelaarplassen, de Gouden Randen en Pampushout. Daarnaast was er een item over boommarteronderzoek in Pampushout. Collega Leanne Eenink stond voor het eerst voor de camera en deed dat geweldig. Ze leidde

presentator Menno Bentveld rond en bezocht onder meer de dikste wilg van zuidelijk Flevoland, observatiehut de Lepelaar (compleet met een poserende ijsvogel) en De Kiem in stadsbos Pampushout, waar tijdens het filmen vijf zeearenden overvlogen.

Verbetering poelen Heggenlandschap

De poelen in het Heggenlandschap komen steeds droger te staan. Ook kan de waterkwaliteit beter. Omdat de poelen erg belangrijk zijn voor insecten en andere dieren en planten (en de grazers die er in het kader van beheer lopen), zijn we gestart met een project om de bestaande poelen te vergroten. Ook komt er een nieuwe poel bij.

Beleef Werelderfgoed Schokland

Het afgelopen jaar hebben Het Flevo-landschap en Museum Schokland samengewerkt aan een vernieuwende manier om bezoekers van Schokland het verhaal van 10.000 jaar leven met water te vertellen. Tijdens het rondje Schokland kunnen bezoekers, aan de hand van diverse kunstobjecten met audio - waarin een persoon en een dier hun verhaal uit een bepaalde periode vertellen - verhalen ophalen. Met augmented reality krijgen bezoekers ook een levendig beeld van de situatie op het eiland lang voor de inpoldering. Daarnaast komt er een nieuwe reconstructie van het 'Huisje op de Zuidert' en een speelobject om zelf de 'Schokkerdans' te doen. Ook komen er nieuwe banken en picknicksets.

3.3 Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en wordt gezien vanuit de onderdelen: strategie, operationeel, financieel, financiële verslaggeving, en wet- en regelgeving. Een vast onderdeel van de periodieke voortgangsrapportages van de projecten is een risicoparaagraaf. Directeur en Raad van Toezicht zijn goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en zijn van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen, waarmee de organisatiebrede risico's worden beheerst, in 2023 steeds beter hebben gewerkt. Risicomanagement is een vast onderdeel op de MT-agenda. Wij streven ernaar om steeds pro-actiever te worden in ons risicomanagement.

De belangrijkste strategische risico's voor Het Flevo-landschap zijn het behoud van een goede relatie met de provincie Flevoland en belangrijke sponsors en een goede reputatie in de Flevolandse samenleving.

Het risico van datalekken wordt beheerst door een goede beveiliging van onze geautomatiseerde systemen. In 2023 zijn geen majeure (in de zin van ernstige of omvangrijke) datalekken geregistreerd. Er zijn géén meldingen gedaan aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Begin 2023 startten we een organisatie breed bewustwordings-

proces in de vorm van 'e-learning' om onze medewerkers goed te informeren en te scholen in het voorkomen van datalekken. Dit programma loopt in 2024 door.

Operationele risico's betreffen de rechtmatigheid van de te besteden subsidies en de grote projecten in het kader van het Programma Nieuwe Natuur. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt periodiek plaats.

3.4 Duurzaamheid

Het Flevo-landschap vindt duurzaamheid belangrijk. Het is ons streven om onze werkzaamheden duurzaam uit te voeren. Dat wil zeggen energieneutraal en met een zo klein mogelijke voetafdruk. Maar we hebben ook veranderingen doorgevoerd om te zorgen voor een duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers. Daarmee dragen we bij aan een duurzame maatschappij.

Een paar concrete manieren waarop we in 2023 aandacht gaven aan verduurzaming:

- Binnen terreinbeheer maken we gebruik van ons eigen hout. Zo hebben we bankjes, een kijkscherm in Kamperhoek en paaltjes voor wandelroutes laten maken. Wijzelf en aannemers gebruiken voertuigen die rijden op HVO-diesel. Rond Schokland verzame-

len we biomassa met als doel om deze om te zetten naar hoogwaardige compost die op de akkers van de eigen pachters verwerkt kan worden.

- In het bezoekerscentrum in Natuurpark Lelystad verkopen we biologische zaden.
- Op kantoor hebben we een nieuwe koffieautomaat die koffie per kopjes zet waardoor we geen koffie weggooien. We gebruikten al biologische koffie. Op het gebied van verlichting is de helft van de buitenverlichting vervangen door ledverlichting en er zit een tijdschakelaar op. De verlichting in het kantoor en in de beheerschuren in Lelystad en Almere bestaat nu uit ledverlichting.
- In 2023 is ook de fietsleaseregeling tot stand gekomen, om te stimuleren dat medewerkers zoveel mogelijk op de fiets naar het werk komen.
- In het programma van eisen voor het nieuwe bezoekerscentrum in Almere en de horecaexploitant zijn diverse duurzaamheidselementen opgenomen, zoals een natuurinclusief gebouw, elektrische laadpunten en biologische en regionale producten op het menu.

In 2024 en 2025 zullen we ons duurzaamheidsbeleid verder gaan uitwerken, samen met andere landschappen, om benchmarking mogelijk te maken op niet financiële data.

3.5 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Het beleggingsbeleid is vastgelegd in het beleggingsstatuut. In 2020 is in het beleggingsstatuut opgenomen dat naast obligaties ook aandelen en alternatieve beleggingen deel kunnen uitmaken van de beleggingsportefeuille. Het doel van het belegde vermogen, namelijk instandhouding van het belegde kapitaal inclusief inflatiecompensatie, kan op deze wijze beter gehaald worden met per saldo een lager risico. Wel is de volatiliteit van aandelenkoersen groter, zodat er ook grotere negatieve uitschieters kunnen zijn in enig jaar.

Met betrekking tot duurzaam beleggen sluit Het Flevo-landschap zich aan bij de 'Richtlijn financieel beheer Goede Doelen' van Goede Doelen Nederland. Het beleggingsbeleid wordt inhoudelijk neergelegd bij een externe vermogensbeheerder die een goed onderbouwde visie heeft m.b.t. de volgende algemene duurzaamheidscriteria: bescherming van natuur, het milieu en klimaat, sociale misstanden zoals kinderarbeid, het schenden van mensenrechten, het schenden van werknemersrechten, dwangarbeid en discriminatie.

Het basisvermogen, dat op lange termijn intact dient te blijven, is belegd met de doelstelling om waardegroei te genereren met een beperkt risico. Het Flevo-landschap hanteert hoge duurzaamheidscriteria. Het vermogensbeheer is sinds 2014 ondergebracht bij twee vermogensbeheerders die het beheer uitvoeren op basis van het statuut. De vermogensbeheerders rapporteren schriftelijk en lichten mondeling toe in de Audit Commissie. Op kwartaalbasis geeft de vermogensbeheerder inzicht in de samenstelling van de effectenportefeuille, welke besproken wordt in de AC. Daarbij wordt verantwoording afgelegd over het beheer en getoetst ten opzichte van

het beleggingsstatuut. De directeur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht.

Begin 2022 is besloten om het gekozen risicoprofiel te wijzigen van 'zeer defensief' naar 'defensief'. Als gevolg hiervan is de samenstelling van de effectenportefeuille gewijzigd naar een grotere verhouding aandelen en een kleinere verhouding vastrentende waarden ten opzichte van de totale portefeuille.

RESULTAAT

Als we kijken naar het resultaat over 2023 dan valt in vergelijking met 2022 op dat het tekort is afgenomen met € 215.286 (2022 € 2.091.852 versus € 1.876.566 in 2023). De oorzaken van dit tekort ad € 1.876.565 vinden we terug in de reguliere exploitatie, maar grotendeels hebben ze betrekking op de (voorziene) doorbelasting van kosten aan projecten.

Als we kijken naar de reguliere exploitatie, dan zien we een overschrijding van ongeveer € 800.000,- ten opzichte van de begroting. Deze wordt verklaard door de voortgezette inhuur van een interim directeur-bestuurder (vervanging bij langdurige ziekte), ondersteuning en inhuur op de afdeling Bedrijfsvoering in de vorm van inhuur van twee fulltime krachten (niveau assistent-accountant). Deze externe inhuur is met ingang van 1 januari 2024 gestopt. Daarnaast werd er in 2023 een interim hoofd Bedrijfsvoering ingehuurd.

Per 1 december 2023 is een nieuwe directeur benoemd en de eigen formatieve bezetting van de afdeling Bedrijfsvoering is op sterkte.

Daarnaast is sprake van toegenomen inflatie en waren prijzen van consumentengoederen- en diensten in 2023 gemiddeld 3,8 % hoger dan een jaar eerder. In 2022 was de inflatie 10,0 % (BRON: CBS).

In het resultaat zien we tevens een overschrijding van ongeveer € 1.000.000,- welke betrekking heeft op projecten. Dit betreft echter geen overschrijding, maar de boekhoudkundige doorbelasting van voorziene kosten die behoren bij de uitvoering van onze projecten, alsmede de boekhoudkundige verrekening van een ontvangen projectsubsidie die is terugbetaald aan de subsidieverstrekker omdat het project geen doorgang kon vinden.

3.6 Toekomst

Wij staan als organisatie midden in de samenleving. Het landschap weerspiegelt de historie van Flevoland, de verhalen van onze gebieden zijn onderdeel van het verhaal van Flevoland. We blijven mensen daar graag mee in contact brengen. Het beleven van onze gebieden draagt bij aan de gezondheid van mensen en aan verbinding met elkaar en je omgeving. Voor de instandhouding en ontwikkeling van onze natuur en erfgoed is dit van belang: waar je van houdt, dat wil je beschermen. Komend jaar zetten we bijvoorbeeld belangrijke stappen naar een nog betere ontvangst van bezoekers aan het Lepelaar-plassengebied (Almere) in Nationaal Park Nieuw Land, in Natuurpark Lelystad en in Schokland (Noordoostpolder). Onze vrijwilligers zijn hiervoor van grote waarde, zoals ze dat ook zijn bij het beheer van onze gebieden en monitoring. Om mensen zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen, breiden we de mogelijkheden uit om je als vrijwilliger voor onze organisatie in te zetten.

Onderzoek laat zien dat onze naamsbekendheid de afgelopen jaren door de hele provincie is gestegen. Daar zijn we trots op. De komende jaren willen we ons werk nog zichtbaarder maken. Zo gaan we onze gebiedsbebording vernieuwen. Hout voor de frames en palen hiervoor komt uit onze eigen bossen, van bomen die zijn gekapt in het

kader van natuurbeheer. Verder laten we graag zien hoe we op diverse manieren samenwerken met agrariërs. Hieronder vallen ook experimenten met bontenteelt (agroforestry) in combinatie met de teelt van eenjarige gewassen en regeneratieve landbouw voor een gezonde bodem. Regeneratieve landbouw is een manier van landbouw die voedselproductie combineert met natuurherstel. Het Flevo-landschap experimenteert in enkele gebieden – samen met enkele pachters – met deze vernieuwende vorm van landbouw.

Tegelijkertijd is duidelijk dat Flevoland stevige opgaven kent op het gebied van natuurherstel, bodemdaling, verzilting, woningbouw en verduurzaming van landbouw, energie en vervoer. Zo zijn nieuwe hoogspanningslijnen en onderstations en een spoorlijn (Lelylijn) voorzien, is er nog geen definitief besluit over de toekomst van vliegveld Lelystad en heeft defensie diverse zoekgebieden in Flevoland voor onder meer laagvliegen, munitieopslag en een kazerne. Het Flevo-landschap zal vanuit haar taak als natuurbeheerorganisatie aandacht blijven vragen voor natuur en landschap, en voor een integrale of gebiedsgerichte benadering. We gaan graag op zoek naar gedeelde belangen en kansen om herstel en ontwikkeling van natuur te combineren met andere ontwikkelingen en zoeken waar mogelijk samenwerking met gebiedspartners.

Financieel zijn er wel enkele uitdagingen. De subsidies voor beheer zijn sterk achtergebleven bij de fors gestegen kosten daarvan. Middelen voor instandhouding van recreatieve voorzieningen ontbreken, terwijl recreatiemogelijkheden belangrijk zijn voor een gezond en aantrekkelijk woon- en werkklimaat. We blijven ons daarom op diverse fronten inzetten om meer financiële armslag te krijgen, zowel structureel als incidenteel/projectmatig.

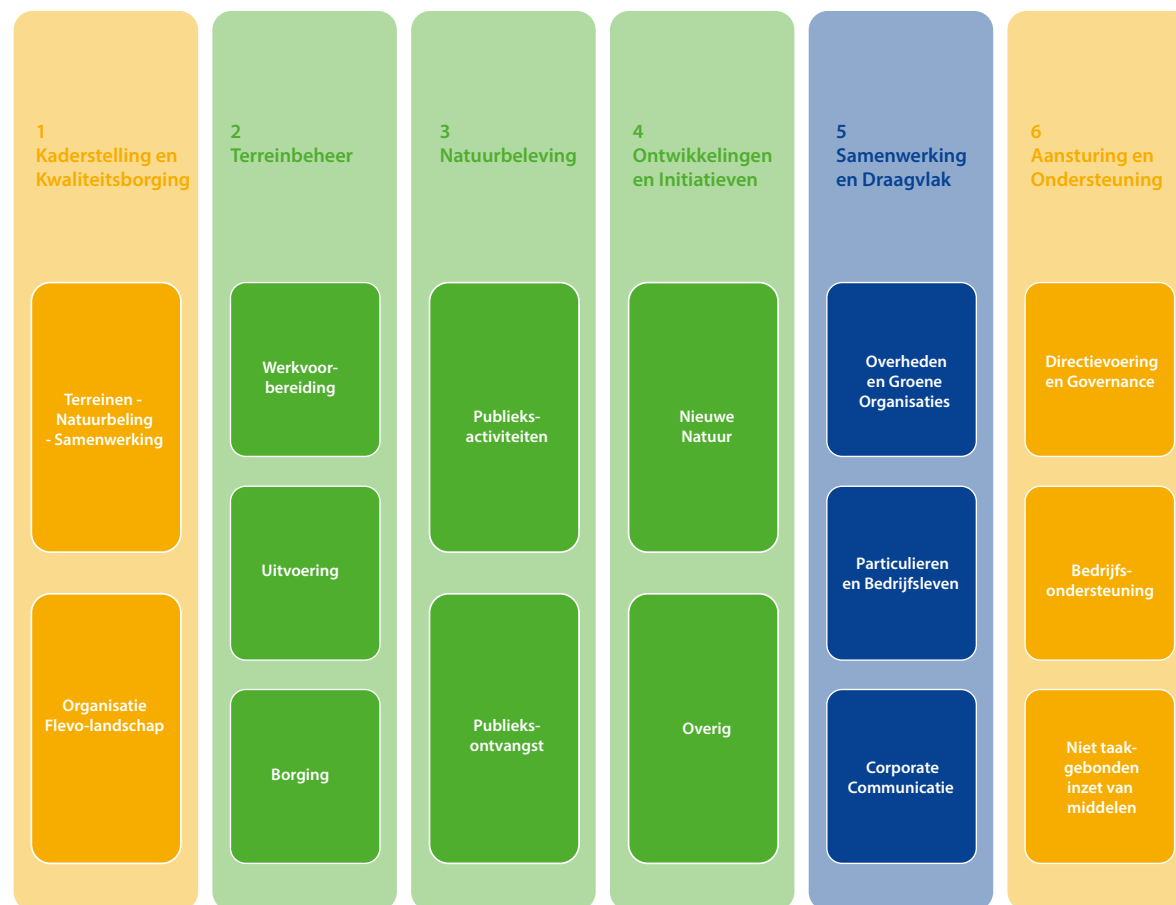
Daarnaast blijven we scherp op de uitgaven. Wat, tot slot, fier overeind blijft: onze medewerkers werken iedere dag met passie en optimisme aan een nog mooier Flevoland.

4. Doelrealisatie 2023

We hebben ons werk verdeeld in zes doelstellingen, zoals aangegeven in onderstaand schema. De kern wordt gevormd door het Terreinbeheer en (het faciliteren van) Natuurbeleving. Hiervoor wordt ook het leeuwendeel van de middelen en inzet aangewend. Daar voegen we ook nieuwe zaken aan toe; Ontwikkelingen en Initiatieven. Het Flevo-landschap staat midden in de maatschappij en werkt heel bewust aan Samenwerking en Draagvlak. Voor

al deze werkzaamheden weten we heel precies waarom we wat willen en moeten en hoe we ons werk doen (Kaderstelling) en wat we bereiken (Kwaliteitsborging). Om dit te kunnen realiseren is adequate Aansturing en Ondersteuning noodzakelijk. De samenhang tussen taken en de beleidsdoelen uit ons meerjarenbeleidsplan is in de tabel aangegeven.

Tabel: Samenhang beleidsdoelen en doelstellingen

Pijlers met beleidsdoelen	Indicator	Hoofdtak
PIJLER 1 Kwaliteitsnatuur		
1.1 Versterken ecologische kwaliteit	A. Heldere visie en duidelijk beleid in een bosvisie en een graslandvisie. Goed doorlopen proces en draagvlak. B. Vier nieuwe initiatieven 'meer ecologische kwaliteit bereiken'; in de vorm van een project, (financiële) afspraken en of samenwerkingsverband.	1 en 4
1.2 Realiseren nieuwe natuur	A. Realisatie projecten Nieuwe Natuur: Urkerveld, Gouden Randen Pampushout, Noorderwold-Eemvallei en Schokland. B. Verzilveren kansen aanvullingen bestaande terreinen.	4
1.3 Optimaliseren beheer	A. Concrete leer- en ontwikkelstappen in beheercyclus van Het Flevo-landschap. B. Adequate inregeling van toezicht in de terreinen van Het Flevo-landschap. C. Plan van aanpak duurzame bedrijfsvoering van Het Flevo-landschap + vier nieuwe initiatieven.	2
PIJLER 2 Natuur in het hart		
2.1 Visie en beleid natuurbeleving	Richtinggevende visie en helder beleid op het gebied van Natuurbeleving, bestaande uit drie onderdelen: Natuurbelevingsplan, Recreatiebeleid en Plan Toekomstbestendige bezoekerscentra.	1
2.2 Programmeren natuurbeleving	Natuur in het hart van mensen krijgen door ontwikkeling van aanbod voor de bezoekers, waarbij we denken vanuit onze belangrijkste gebruikers.	3
2.3 Natuur samen mogelijk maken	A. Het behouden van huidige en het werven van nieuwe begunstigers en het vergroten van de sponsorbijdrage vanuit het bedrijfsleven. B. Inzet op actieve werving van vrijwilligers voor projecten en meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de vrijwilligersteams. C. Vier nieuwe initiatieven 'samen doen'; in de vorm van een project, (financiële) afspraken en of samenwerkingsverband.	5
PIJLER 3 Natuur als partner		
3.1 Biodiversiteit in samenhang	Bijdragen Het Flevo-landschap aan beeldvorming en initiatieven in onze provincie ter bevordering van de biodiversiteit.	5
3.2 Robuuste groene leefomgeving	Actieve lobby voor een groene provincie door het organiseren van bijeenkomsten en groene overleggen. En vinger aan de pols houden.	5
3.3 Klimaatadaptatie en bodemdaling	Bijdragen Het Flevo-landschap aan beeldvorming en initiatieven in onze provincie in het oplossen van de maatschappelijke uitdagingen klimaatadaptatie en bodemdaling.	5

De indeling in hoofdtaken bepaalt de opbouw van ons jaarplan, begroting, jaarverslag en jaarrekening en past binnen de verantwoordingseisen van het CBF (Toezichthouder goede doelen) en de provincie Flevoland.

De navolgende rapportage geeft inzicht in de voortgang van de doelstellingen.

4.1 Kaderstelling en Kwaliteitsborging

Om ons werk goed en planmatig te kunnen doen, zorgen we ervoor dat onze kaders toereikend en up to date zijn. Ze ademen onze eigen ambities uit en spelen in op de maatschappelijke ontwikkelingen. Wij hebben een eigen visie op natuurbeheer, natuurbeleving, landschap en cultuurhistorie. Voor elk natuurgebied is er een specifiek beheerplan. We ontwikkelen ook generieke beheerrichtlijnen. Verder werken we binnen kaders die bepaald worden door wet- en regelgeving en afspraken met derden, bijvoorbeeld het provinciaal natuurbeheerplan. Bij planmatig werken hoort ook het monitoren van de resultaten, in het bijzonder van onze natuurkwaliteit en de natuurbeleving (effecten meten).

Te besteden aan doelstelling		Begroting 2023	Realisatie
1 Kaderstelling en Kwaliteitsborging		€ 601.134	€ 720.735

De realisatie binnen doelstelling 1 ligt hoger dan begroot. De overschrijding komt hoofdzakelijk door de inhuur van specialistische kennis als gevolg van onvoldoende interne capaciteit. Deze inhuur was niet begroot. Daarnaast is de realisatie hoger omdat meer uren zijn gemaakt dan begroot.

Geplande prestatie 2023	Bereikte resultaten
Terreinen – Natuurbeleving – Samenwerking	
- In 2023 wordt het lopende beleidsplan geëvalueerd en een nieuw beleidsplan opgesteld. - Wij hebben voor al onze natuurgebieden een eigen beheerplan. Die worden eens in de zes jaar geëvalueerd en geactualiseerd. Ook dit jaar staan diverse beheerplannen op de rol. - We werken onder meer de volgende beleidsthema's verder uit. Een beheervisie voor onze bossen. Het gebruik door derden van onze terreinen (van regulier bezoek, monitoring tot evenementen zoals hardlooppwedstrijd). Het omgaan met invasieve exoten. Een handelingsperspectief voor regeneratieve en natuurinclusieve landbouw op onze natuurterreinen.	- Ons nieuwe beleidsplan 2024-2027 Veerkrachtige Natuur Dichtbij is in oktober 2023 opgeleverd en te raadplegen op onze website. Bijzondere aandacht gaat er de komende jaren onder meer naar de zichtbaarheid van ons werk en dat van pachters, de hydrologie in onze terreinen, bezoekerscentra en vrijwilligers. - In 2023 zijn de volgende beheerevaluaties uitgevoerd: Natuurpark Lelystad, Schokland, Toppad Urk, Wilgenreservaat. De beheerplannen van Ooievaarsplas en Reigerplas, Kamperhoek, Grote Trap en 't Zand A72 zijn vastgesteld. - Vanwege personele uitval op andere dossiers hebben we de keuze gemaakt deze beleidsthema's in 2023 niet uit te werken.

Monitoring en onderzoek

• Conform het SNL-monitoringsplan 2023-2025 worden de flora en fauna in een aantal terreinen geïnventariseerd.• Natuur is onze basis als natuurbewerker. Natuurgegevens zijn de basis voor beheerplanning, communicatie, verantwoording en beleid. Daarom zorgen wij voor een goede borging van data. Nieuwe Natuurdata worden beschikbaar gesteld aan de Nationale Databank Flora en Fauna.• Voor Het Flevo-landschap is zichtbaar zijn en vertellen wat we doen, belangrijk. D.m.v. marktonderzoek meten we ook in 2023 onze naamsbekendheid, zichtbaarheid en imago om te leren waar we staan en waar meer te behalen valt.	• In 2023 zijn de broedvogels geïnventariseerd in de gebieden Gruttoveld, Larserbos, Larserveertbos en Gouden Rand Pampushout; Flora en insecten in de gebieden Larserbos en Larserveertbos.• De betreffende monitoringsrapporten zijn opgeleverd en de data is opgeslagen in onze eigen natuurdatabank. De bureaus uploaden data naar de NDFF.• Begin 2023 heeft de meting onder begunstigers en niet-begunstigers plaatsgevonden. Dit geeft ons waardevolle inzichten t.a.v. de zaken die we goed doen en dingen die beter kunnen. Onze spontane naamsbekendheid groeit. Onze zichtbaarheid groeit en tegelijkertijd blijft het een doelstelling hier verdere groei in te realiseren.

4.2 Terreinbeheer

Het Flevo-landschap beheert circa 5.100 hectare bestaande natuur, landschappelijke elementen en cultureel erfgoed. We doen dat professioneel, adequaat en efficiënt. In de moerassen is het sturen op de waterhuishouding en cyclisch vegetatiebeheer het belangrijkste. In de bossen wordt geïntegreerd bosbeheer toegepast gericht op versterken van natuurwaarde en recreatiewaarde. Houtproductie is geen doel op zich. Inkomsten uit vrijkomend hout worden ingezet voor natuurbeheer. Op de graslanden wordt pacht als beheerinstrument ingezet, gericht op het versterken van de natuurkwaliteit. Dat vraagt om goede afstemming met de agrarische pachters en toezicht op de geleverde diensten. Landschappelijke elementen en wegbeplantingen worden naar hun aard (laan, struweel, bosjes) beheerd. Waar nodig worden laanbomen vervangen of gesnoeid. Onderhoud aan paden, bruggen en terreinmeubilair is een vast punt in het beheer. In het onderhoud van cultureel erfgoed (monumenten en landschapskunstwerken) zijn de meerjarenonderhoudsplannen leidend. Bij de gehouden dieren en hun leefgebieden is er primaire aandacht voor het welzijn en voldoende zichtbaarheid (ten behoeve van publiek en check gezondheid). Daarnaast voor het vastleggen van de ontwikkelingen in het registratiesysteem.

Te besteden aan doelstelling		Begroting 2023	Realisatie 2023
2 Terreinbeheer		€ 3.042.904	€ 2.869.174

De realisatie is € 173.730 lager dan begroot. Een belangrijk deel van de verklaring is dat we in 2023 meer werkzaamheden in eigen beheer hebben verricht dan in de vorm van inhuur derden.

Geplande prestatie 2023	Bereikte resultaten
Vorbereiding beheer	
Het project Gebiedsbebording loopt in 2023 door. Na een gedegen uitvraag bij diverse partijen als het gaat om vormgeving en ontwikkeling van de nieuwe bebording voor onze gebieden, zal in 2023 een start gemaakt worden met de grootschalige vervanging van de borden in onze gebieden. Dit is een groot project, aangezien veel facetten aan bod komen zoals regelgeving, ons eigen beleid op diverse vraagstukken (b.v. hondenbeleid, dronebeleid e.d.), de informatie die we willen geven over het betreffende gebied e.d. De vervanging van alle borden in onze gebieden zal circa drie jaar gaan duren.	In 2023 is het concept ontwikkeld t.b.v. de vormgeving van onze gebiedsborden. Op basis van dit concept zullen alle borden gefaseerd, vanaf 2024, ontwikkeld worden en in onze gebieden worden geplaatst.

Beheer algemeen

• In 2022 is een groot aantal projecten in voorbereiding gegaan. De terreinbeheerders hebben hier de rol van projectleider erbij gekregen en komend jaar komen de meeste van deze projecten in de uitvoeringsfase. De terreinbeheerders (maar ook terreinmedewerkers) hebben een belangrijke rol in een goede begeleiding van dit werk in onze natuurgebieden.• Ook in 2023 is er aandacht voor samenwerking met de landbouw. In beheerregio noord ligt het accent op de regeneratieve landbouw, in beheerregio midden op het kunnen benutten van de grensgebieden tussen de akkers en de natuurgebieden en in beheerregio zuid zal die aandacht vooral liggen bij de nieuw te beheren gebieden uit het project Noorderwold-Eemvallei.• Het einde van Stichting Faunabeheer Flevoland heeft er toe geleid dat we het faunabeheer weer volledig in eigen hand hebben maar ook moeten bemensen. Staatsbosbeheer (SBB) had hetzelfde probleem en besloten is gezamenlijk op te trekken. Uiteindelijk heeft dit ertoe geleid dat we gemiddeld een dag in de week een faunabeheercoördinator van SBB inzetten in samenwerking met de afdeling. De nieuwe manier van werken gaat nog verder uitgewerkt worden en zal nog verder worden vastgelegd in beleid en procedures.• Dit jaar wordt het inbedden van de Buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA)-taken definitief. De richting is afhankelijk van de nieuwe wet- en regelgeving en vooral de administratieve druk dit met zich meebrengt. Alsmede de kansen op een samenwerking met een mogelijke partner op dit gebied.	• Het inzetten van terreinbeheerders als projectleiders in de eigen gebieden pakt goed uit. Het heeft de te verwachten meerwaarde door de gebiedskennis van de terreinbeheerders en zorgt voor korte lijntjes naar de terreinmedewerkers en andere betrokkenen. De conclusie is dat dit de kwaliteit van het project ten goede komt en kosten-efficiënt is. Een hogere werkdruk bij de terreinbeheerders ligt wel op de loer, dit moet bij nieuwe projecten meer aandacht krijgen.• De eerste voortgangsrapporten worden opgesteld bij het regeneratieve project. De samenwerking loopt goed en alle pachters blijven dan ook aan boord (met een enkeling wordt hier nog over gesproken). Er is weinig actief ingezet op de genoemde grensgebieden. Wel is er weer een vernieuwde pachtovereenkomst met Akkerwaard afgesloten bij N-E.• De samenwerking met Staatsbosbeheer (SBB) gaat prima. De coördinator faunabeheer pakt de rol goed op en dit gaan we ook zo doorzetten. We zijn volop bezig om faunabeheer 'op maat' te kunnen blijven leveren zeker nu de Faunabeheereenheid (FBE) in 2024 inzet op een overgangsjaar naar adaptief faunabeheer. Dit deel van onze beheertaken zal komende jaar nog behoorlijk aandacht vragen.• Ook dit jaar is het er niet van gekomen om een samenwerkingsovereenkomst vast te stellen. Er is wel degelijk samenwerking met individuele BOA's maar dit is op gelegenhedsbasis. Het betreft geen vaste samenwerking ondersteund door een overeenkomst.

Speerpunten Beheer Noord

• Op basis van een businesscase het verder onderzoeken van verwerken van eigen bomen tot timmerhout.• Begeleiding/input leveren voor de Specifieke Uitkering (SPUK) en Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) projecten.	• De businesscase is door andere prioriteiten bij de controller niet opgesteld, wel is, grotendeels uit voorraad, veel eigen hout geleverd aan projecten. Denk hierbij aan gebiedsbebording, looppaden Wilgenbos en kapschuren van eigen hout.• Er is veel kennis en inzet geleverd bij projecten in het o.a. Greppelveld, Rotterdamse en Kamperhoek.

Speerpunten Beheer Midden

- De biologische akker in het park beleefbaar en meer natuurinclusief maken in samenwerking met de pachter.
- Onderzoeken wat er nodig is om het Natuurpark 'wolf proof' te maken.
- Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)-projecten Larserbos en Impuls biodiversiteit project in het Heggenlandschap begeleiden en de realisatie ondersteunen.
- De samenwerking heeft door drukte van beide kanten onvoldoende aandacht gehad. Voor 2024 staat dit wederom op de planning.
- Er is veel afstemming geweest met andere partijen en er zijn verschillende mogelijkheden in beeld gekomen. Mocht het noodzakelijk zijn weten we wat te doen.
- De projecten zijn in 2023 nagenoeg afgerond, maar het natte (na)jaar heeft ervoor gezorgd dat de afwerking en oplevering pas na in 2024 kan worden gedaan.

Speerpunten Beheer Zuid

- Het begeleiden van de realisatie van projecten van het Specifieke Uitkering (SPUK)-project en het helpen doorontwikkelen van de lopende projecten rondom Almere van de plan fase naar de realisatiefase.
- Overnemen in beheer van delen van Noorderwold-Eemvallei. Meedenken in het overgangsbeheer van het hele project.
- Specifieke Uitkering (SPUK)-project Gruttoveld is afgerond, maar de meeste uren zijn gegaan naar de lopende projecten rondom Almere en het meedenken over het mogelijk maken van de renovatie van de Aardzee. Er is een klein begin gemaakt met de uitvoering.
- Delen van Noorderwold-Eemvallei zijn in beheer genomen en waar gewenst is beheerkennis geleverd.

Overzicht areaal in beheer en verpachting	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Totaal areaal in beheer (ha eigendom en erfpacht)	5.118	5.132	5.132
Areaal met beheervergoeding SNL (ha)	4.333	4.333	4.422
Beheervergoeding (SNL)	€ 1.428.242	€ 1.428.242	€ 1.732.268
Opbrengst verpachting	€ 871.220	€ 815.113	€ 830.687

4.3 Natuurbeleving

Onze tweede pijler is Natuur in het hart. Onze natuurlijke omgeving is onze meest kostbare erfenis. Natuur heeft geholpen om vorm te geven aan onze geschiedenis, ons landschap, onze identiteit en onze economie. Het maakt mensen gezonder en verbetert de kwaliteit van leven. Het kunnen genieten van natuur is belangrijk. Natuurbeleving haalt het beste in mensen naar boven. Wij geloven dat een mooie ervaring zorgt voor betrokkenheid en bescherming van onze natuur. Het Flevo-landschap zorgt voor beleving die mensen in het hart raakt. Hoe meer en hoe directer mensen natuur kunnen beleven, hoe groter de verbinding met de natuur is. En daarmee het besef dat onze natuur ertoe doet. Daar zetten we als natuurorganisatie op in. Wij faciliteren onze bezoekers hierin door natuur aan te bieden, mensen mooie ervaringen te laten opdoen en voorlichting te geven.

Te besteden aan doelstelling		Begroting 2023	Realisatie 2023
3 Natuurbeleving		€ 625.345	€ 317.124

De besteding gedurende het jaar is met € 308.221 onder de begroting uitgekomen.

Geplande prestatie 2023	Bereikte resultaten
Publieksactiviteiten - Op basis van het inzicht dat verschillende doelgroepen onbegeleid op pad willen, dus zonder gids de natuur willen ervaren, heeft dit continu onze aandacht. Ook in 2023 staat er een aantal zaken in de planning: - In Natuurpark Lelystad wordt van de huidige watertuin een natuurbelevingsplek gemaakt, waar kinderen met schepnetjes op zoek kunnen naar waterdiertjes. Met zoekkaarten, netjes en een loep kunnen ze aan de slag. - Onze wandelroutes zullen worden herzien. We starten met de belangrijkste routes, om deze weer up to date te maken en makkelijk door wandelaars te downloaden van onze website. - Daarnaast wordt er een nieuw onbegeleid product ontwikkeld. - Begeleide activiteiten die goed aansluiten en succesvol zijn, zetten we voort, zoals de safariritten en -vaarten op de zondagen en de brontexcursies in het najaar. - Samenwerking met partners zetten we voort in 2023. Denk hierbij aan Uitgast, een muziekfestival dat plaatsvindt in het Natuurpark en waar muziek en natuur mooi samenkomen. Ook de samenwerking met Festival Sunsation zetten we voort.	- In 2023 hebben we weer het nodige gedaan op het vlak van publieksactiviteiten: - De watertuin is in 2023 een echte natuurbelevingsplek geworden: houten vlonders, informatiepanelen, weetjes voor kinderen en bankjes maken dit tot een ware beleefplek. - Daarnaast is er een onbegeleid product ontwikkeld wat hier helemaal bij hoort: kinderen kunnen aan de slag met schepnetjes, zoekkaarten en een loep, op zoek naar waterdiertjes. - Ook in 2023 zijn we bezig geweest met het optimaliseren van ons digitale aanbod van wandelroutes. - Begeleide activiteiten zoals de safariritten en de brontexcursies vonden ook dit jaar weer gretig aftrek. - Ook dit jaar vonden Uitgast en Sunsation weer plaats in gebieden van Het Flevo-landschap.

Publieksontvangst

- Dagelijks beheer van onze bezoekerscentra. Onze bezoekerscentra zijn de toegangs-poorten voor onze gebieden. We ontvangen jaarlijks circa 60.000 bezoekers die informatie willen over onze gebieden en op weg geholpen willen worden over wat er te doen en te zien is.
- Van de 150 vrijwilligers werkt het merendeel als gastvrouwen/heren in de bezoekerscentra, gidsen voor excursies en begeleiders bij activiteiten. Dit brengt diverse werkzaamheden met zich mee zoals werving van nieuwe vrijwilligers, maken van roosters, begeleiding bij ontwikkeling van nieuwe activiteiten en dergelijke.
- Omdat in 2023 bezoekerscentrum De Trekvogel gesloopt wordt en het zal duren voor het nieuwe bezoekerscentrum gereed is, kunnen vrijwilligers van De Trekvogel aan de slag bij één van de andere centra of b.v. in beheer.
- In 2022 zijn we in het Natuurpark gestart met een groep vrijwillige boswachters. Dit is een groot succes en zetten we voort in 2023.
- In 2023 zal de expositie Grote Grazers in het bezoekerscentrum van Natuurpark Lelystad worden ontwikkeld. De Grote Grazers maken het Natuurpark uniek en we willen dat verhaal veel meer vertellen en laten ervaren.
- We hebben ook dit jaar weer veel mensen mogen ontvangen in onze bezoekerscentra. De Gesteentetuin kende voor het eerst een wintersluiting (dit werd gedaan vanwege de te hoge kosten om dit centrum in de winter open te houden).
- Ook dit jaar hebben er weer veel vrijwilligers met groot enthousiasme de bezoekerscentra bemand en excursies begeleid.
- Omdat bezoekerscentrum De Trekvogel in Almere gesloten werd, heeft een groep gastvrouwen en -heren uit Almere in 2023 geholpen in het bezoekerscentrum Natuurpark Lelystad.
- We hebben een hele actieve groep vrijwillige boswachters. Dit past helemaal in de lijn dat we een goede gastheer in het groen willen zijn.
- In 2023 is de expositie Grote Grazers in het bezoekerscentrum van Natuurpark Lelystad ontwikkeld. De uiteindelijke opening zal in 2024 plaatsvinden.

Aantal vrijwilligers	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Aantal vrijwilligers totaal*	138	146	137
Aantal vrijwilligers bezoekerscentra, excursies en promotie, vrijw. boswachters	86	84	79
Aantal vrijwilligers inventarisatie terreinen	17	26	25
Aantal (vaste) beheervrijwilligers	51	49	53
Aantal vrijwilligers kantoor			1

* Er zijn dus 137 vrijwilligers, met 158 taken. De inzet is niet zoveel mogelijk vrijwilligers, maar vooral veel vrijwilligers die zich regelmatig voor ons inzetten. Er is een grote groep vrijwilligers met meerdere taken.

4.4 Ontwikkelingen en Initiatieven

Stilstaan is achteruitgang. Het Flevo-landschap blijft in beweging, vernieuwt waar nodig en verzilvert kansen waar dat kan. Omdat onze capaciteit en financiële middelen beperkt zijn, maken we bewust keuzes in wat we wel en niet doen of juist gefaseerd doen. Additionele financiering is een belangrijk aspect in de betreffende afwegingen. In 2023 hebben we de onderstaande programma's en projecten uitgevoerd.

Te besteden aan doelstelling		Begroting 2023	Realisatie 2023
4 Ontwikkelingen en Initiatieven		€ 7.636.054	€ 3.654.388

De realisatie is € 3.981.666 lager dan begroot. Mede hierdoor is aan de inkomstenkant minder subsidie ontvangen. De lagere uitvoeringskosten zijn het gevolg van vertraging binnen projecten. De belangrijkste projecten met vertraging zijn Programma Nieuwe Natuur en Impuls. De vertraging is het gevolg van vertraagde besluitvorming.

Geplande prestatie 2023	Bereikte resultaten
Programma Nieuwe Natuur	
- Voor Programma Nieuwe Natuur staat 2023 in het teken van de voorbereiding op realisatie in de verschillende gebieden: - Voor zowel fase 2 Gouden Randen (Pampushout en Galjoottocht Zuid) als fase 3 Gouden Randen (Noorderplassen) wordt besloten over de definitieve inrichting en de wijze van uitvoering. - Op Schokland is er aan de hand van een water-infiltratieproef de basis gelegd voor het ontwerp. In 2023 zal het project de bestemmingsplanprocedure doorlopen en wordt er naar een definitief ontwerp toegewerkt. Met aanvullende onderzoeken zal de archeologische duinpan nog scherper in kaart worden gebracht voor optimale bescherming van de bijzondere bodemschatten. - Het project Noorderwold-Eemvallei doorloopt in 2023 de laatste stadia van de bestemmingsplanprocedure voor Fase I en starten we met de inrichting van een van de deelgebieden in nauwe samenwerking met natuurinclusieve landbouwpartners. Voor fase II Noorderwold wordt opvolging gegeven aan het fasedocument.	- In 2023 is het afrondingsvoorstel waarbij het PNN-kapitaal volledig wordt toegekend aan de drie lopende projecten (Gouden Randen, Schokland, Noorderwold-Eemvallei) vastgesteld door de Gedeputeerde Staten. - In project Gouden Randen werken we samen met gemeente Almere en het Waterschap aan de definitieve planvorming van de Noorderplassen. De planuitwerkingen voor Pampushout en Galjoottocht Zuid zijn afgerond en zullen in 2024/2025 worden uitgevoerd. - Op Schokland hebben we het Voorlopig Ontwerp vorm gegeven. En in samenwerking met Gemeente Noordoostpolder de verdere planuitwerking en de bestemmingsplanprocedure voorbereid. - In het project Noorderwold-Eemvallei is er met het Afrondingsvoorstel een definitief besluit genomen om de Vogelakker als Fase 2 in te richten. Ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure zijn er enkele aanvullende onderzoeken uitgevoerd, is het Voorlopig Ontwerp afgerond en is er scherpere gebracht in de planvorming voor het deelgebied wat in Oosterwold ligt.

Oostvaardersoever • We participeren in de Verkenning Oostvaardersoever, ten behoeve van ecologische kwaliteitsverbetering van het Markermeer in relatie tot de Lepelaarplassen (en Oostvaardersplassen).	• In dit project is vooral achter de schermen hard gewerkt. Daar waar nodig is Het Flevo-landschap betrokken en levert de benodigde input.
Ontwikkeling Lepelaarplassengebied • Nu het Uitvoeringsprogramma Almeersepoort Nationaal Park Nieuw Land door de gemeente in oktober 2022 is vastgesteld, gaan we verder met de voorbereiding van investeringen ten behoeve van de natuurbeleving in de natuurgebieden Lepelaarplassen, Natte Graslanden, Wilgenbos, Wilgeneiland en Vaartsluisbos. Ook het verbeteren van de bezoekersontvangst aan het Oostvaardersdiep is een groot project. Het voormalige dienstpension De Trekvogel wordt gesloopt. 2023 staat in het teken van de planvorming voor een nieuw bezoekerscentrum van Het Flevo-landschap in Almere.	• Het bezoekerscentrum is begin 2023 gesloopt, terwijl de planvorming voor het nieuwe bezoekerscentrum vorm heeft gekregen. Er is een Voorlopig Ontwerp gemaakt en de voorbereidingen voor de ruimtelijke procedures zijn getroffen. De Raad van Toezicht heeft ingestemd met het Investeringsbesluit zodat de verdere uitwerking en de start van de bouw in 2024 plaats kan vinden. De investeringen in de Lepelaarplassen, Natte Graslanden, Wilgenbos, Wilgeneiland en Vaartsluisbos hebben een verdere uitwerking gekregen in samenwerking met Gemeente Almere en de eerste maatregelen zijn getroffen.
Ontwikkeling Schokland • Het Flevo-landschap werkt nauw samen met het Cultuurbedrijf. Gezamenlijk werken we aan het project Beleef Werelderfgoed Schokland. Streven is om eind 2023 het project gereed te hebben. Het zal gestalte krijgen in tal van producten en activiteiten. Een belangrijk product zal zijn dat bezoekers het verhaal van Schokland kunnen ervaren op locatie.	• Eind 2023 is het project Beleef Werelderfgoed Schokland gerealiseerd. Cultuurbedrijf en Het Flevo-landschap zijn trots op het eindresultaat.

Impuls natuurkwaliteit en biodiversiteitsherstel

Dit jaar zijn er de volgende projecten (in verschillende fases van uitvoering/realisatie):

- Rotterdamse Hoek: het optimaliseren van de hydrologische omstandigheden voor zowel de weidevogels als het beheer.
- Kamperhoek: Het verlagen van het eiland in de plas voor het creëren van waterriet en wat kleine ingrepen om het moeras te versterken.
- Larserbos: Het aanleggen van slenken en beplanting voor meer biodiversiteit.
- Beverplas: Het bagger ten behoeve van de waterkwaliteit.
- Natte graslanden: het optimaliseren van de inrichting ten behoeve van de weidevogels.
- Gruttoveld : Het realiseren van een stroomvoorziening zodat de pomp zonder aggregaat functioneert.
- Greppelveld: Het versterken en uitbreiden van de greppels in combinatie met het aanpassen van het watersysteem t.b.v. de weidevogels en het beheer. Het landschappelijk aanpassen van het deel Stobbeveld zodat er een ecologisch meer interessante overgang ontstaat van weidevogelgebied naar het Reve-Abbert bos.
- Heggenlandschap: Het aanleggen van een extra poel en het aanpassen van de bestaande poelen om de druk van de grazers te verdelen.
- Rotterdamse Hoek: Het project is nagenoeg afgerond. Door de natte omstandigheden kon het werk helaas niet geheel worden afgerond in 2023. Dit wordt in 2024 direct na het broedseizoen gedaan.
- Kamperhoek: Het project is nagenoeg afgerond. Door de natte omstandigheden is het werk niet geheel afgerond in 2023. Dit wordt in 2024 direct na het broedseizoen gedaan.
- Larserbos is afgerond op wat herstelwerk van de paden na.
- De Beverplas is gebaggerd, de kade die zorgt voor de scheiding tussen vaart en plas is versterkt in de eerste maanden van 2024. Enkele paden die onder het werk geleden hebben, worden in diezelfde periode hersteld. E.e.a. wordt binnen budget gerealiseerd.
- Ook voor de Natte Graslanden geldt dat het werk in principe klaar is. Op het afwerken na. Ook hier is de vertraging veroorzaakt door het extreem natte najaar.
- Het Gruttoveld is gereed en met een kleine overschrijding afgesloten. Binnen het Specifieke Uitkering (SPUK)-programma is dit prima op te vangen.
- Greppelveld is door de werkdruk maar ook door de extra benodigde onderzoeken (archeologie en niet gesprongen explosieven) minder hard opgeschoten dan gepland. Het grootste deel van de uitvoering zal dan ook in 2024 worden gedaan. De verwachting is dat deze eind 2024 kan worden afgesloten.
- Het Heggenlandschap is gereed en zal in het eerste kwartaal worden verantwoord naar de provincie.

4.5 Samenwerking en draagvlak

Om ons werk goed te kunnen doen en onze ambities waar te kunnen maken, zijn samenwerking en draagvlak cruciaal. Zeker omdat we verder kijken dan onze eigen natuurgebieden. We behartigen ook de belangen van Het Flevo-landschap in het bijzonder en daarmee van natuur, landschap en cultuurhistorie in Flevoland in het algemeen. Indien nodig ondernemen we actie en werken we mee aan beleid en ontwikkelingen van derden.

Als organisatie worden we vaak uitgenodigd om onze expertise in te zetten. Dat doen we graag. Tegelijkertijd is onze eigen capaciteit beperkt en kunnen we die extra inzet alleen leveren als daar ook financiering onder ligt.

Omdat samenwerking en draagvlak zo belangrijk zijn, heeft Het Flevo-landschap een actieve relatie met de inwoners van Flevoland, het bedrijfsleven, de overheden en andere organisaties in de provincie en daarbuiten. Voor het onderhouden van het contact met 'de buitenwereld' dragen we in corporate uitingen uit wie we zijn, wat we willen bereiken en wat men van ons kan verwachten.

Te besteden aan doelstelling		Begroting 2023	Realisatie 2023
5 Samenwerking en Draagvlak *		€ 980.422	€ 890.757

* Inclusief eigen fondsenwerving

De realisatie is € 89.665 lager dan begroot en is te verklaren door een onderbesteding op enkele projecten.

Geplande prestatie 2023	Bereikte resultaten
Overheden en Groene Organisaties - Het Flevo-landschap is actief in het 'groene' netwerk van Flevoland. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. Uiteraard vindt ook met de collega-natuurbeheerders en de andere groene organisaties afstemming en samenwerking plaats. - Het Flevo-landschap werkt nadrukkelijk samen in de volgende verbanden: - Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk - Schokland Unesco Werelderfgoed - LandschappenNL - Nationaal Park Nieuw Land - Het Flevo-landschap volgt de ontwikkeling van ruimtelijke plannen binnen Flevoland op de voet, waarbij de belangen van natuur, landschap en cultuurhistorie centraal staan. - We leveren heel gericht bijdragen aan beleid en ontwikkelingen van derden.	- We hebben regelmatig overleg gevoerd met de Gedeputeerde Natuur en betrokken ambtenaren over de 'groene' ontwikkelingen in Flevoland, o.a. Programma Natuur, Actieplan Biodiversiteit, Bossenstrategie en Flevolands Programma Landelijk Gebied. - In werkbezoeken hebben we bestuurders van provincie en waterschap en hun medewerkers kennis laten maken met onze organisatie en activiteiten die aansloten bij hun beleidsterrein. - Gastheer voor de Groene netwerkborrel waar naast bestuurders ook raadsleden en AV-leden Waterschap aanwezig waren In het overleg tussen groene organisaties op niveau van bestuurders en van medewerkers zijn knelpunten, kansen en acties afgestemd over ruimtelijke en beleidsontwikkelingen, waaronder het opstellen van (deels) gezamenlijke inspraakreacties. - We treffen onze partners in deze samenwerkingsverbanden regelmatig, zowel fysiek als digitaal. - Met de NPNL-partners gewerkt aan de toekomstgerichte doorontwikkeling van dit samenwerkingsverband. - In samenwerking met Museum Schokland een nieuwe beleefroute op Schokland ontwikkeld en opgeleverd. - In gesprek met gemeente NOP en Museum Schokland over realisatie Werelderfgoed-centrum. - Het Flevo-landschap nam namens en met de andere TBO's deel aan de regietafel Landelijk gebied en stikstof, en aan overleggen over het Flevolands Programma Landelijk Gebied. Daarnaast zijn er schriftelijke reacties geleverd. - We hebben diverse bijdragen geleverd, in het bijzonder houden we de ontwikkelingen hoogspanningsverbindingen en nieuwe verdeelstations nabij onze gebieden goed bij. - Met de gemeente Almere is regelmatig contact geweest over ontwikkelingen in en om Pampushout en de rol van de ecologie, landschap en natuurbeleving hierin (voorbereidingen uitbreiding Ecozone Pampus en ontwikkeling stadsdeel Pampus).

Particulieren en bedrijfsleven

• Onze ruim 12.000 begunstigers houden we op de hoogte en betrokken door de inzet van verschillende communicatiemiddelen, zoals ons magazine dat mensen drie keer per jaar ontvangen, de digitale nieuwsbrief en sinds 2022, de open dag voor begunstigers en niet-begunstigers die we tweejaarlijks organiseren. We nodigen mensen 'bij ons thuis' uit, dus in een van onze gebieden. We vinden het belangrijk de band met onze begunstigers te bestendigen en te verbeteren. In 2023 start de voorbereiding van de open dag in 2024. Bovendien zullen we aan het einde van het jaar een bedankvideo sturen aan onze begunstigers, om mensen te laten zien wat SFL gerealiseerd heeft mede dankzij hun steun. Ook in ons magazine zal natuurlijk de nodige aandacht besteed worden aan wat we gedaan hebben en wat onze plannen zijn voor het komende jaar.• Onze particuliere fondsenwerving zetten we ook in 2023 voort: we ontwikkelen campagnes om nieuwe begunstigers te werven en om de bijdrage van huidige begunstigers te verhogen. In het voorjaar zal er b.v. een stadscampagne Almere zichtbaar worden, omdat we zien dat relatief weinig bewoners van Almere begunstiger zijn van SFL.• We onderhouden het contact met huidige zakelijke vrienden en optimaliseren samenwerkingen waar mogelijkheden liggen. We zijn ons bewust dat relaties bouwen tijd kost en dat je niet 'zomaar' nieuwe sponsors vindt. Om die reden willen we warme contacten uitnodigen tijdens een event, om te laten zijn wie we zijn en waar we voor staan. Daar waar warme contacten een samenwerking willen aangaan, zullen we de kans grijpen.	• Ook in 2023 hebben we onze begunstigers en andere betrokkenen geïnformeerd over alles wat we doen en waar we voor staan in de drie magazines, onze digitale nieuwsbrief en via social media. Ook hebben we weer een bedankvideo gemaakt aan het einde van het jaar, voor onze begunstigers en andere stakeholders, waarin we teruggeblikt hebben op 2023 en mensen bedankt hebben voor hun steun aan Het Flevo-landschap. Verder zijn de voorbereidingen gestart voor drie begunstiger events in 2024.• In 2023 hebben we diverse campagnes uitgerold om nieuwe begunstigers en giften te werven. Zoals een stadscampagne in Almere met als doel om meer inwoners van Almere kennis te laten maken met Het Flevo-landschap. Daarnaast hebben we een campagne opgezet om de bijdrage van huidige begunstigers te verhogen. Met succes. Mede door de groei van de gemiddelde jaarbijdrage zijn de totale inkomsten uit begunstigerbijdragen in 2023 met 5% gegroeid. Daarnaast zijn we in 2023 gestart met het aanvragen van projectbijdragen bij vermogensfondsen.• In 2023 zijn twee bestaande zakelijke vriendschappen verlengd voor de periode van drie jaar. Ook is er een zakelijke vriend bijgekomen. Verder zijn in 2023 de voorbereidingen gestart voor een zakelijk event dat in 2024 gaat plaatsvinden, in nauwe samenwerking met gouden vriend Horizon.

Corporate communicatie

• We vinden het belangrijk uit te dragen wie we zijn, wat we willen bereiken en wat men van ons kan verwachten.• De middelen die we hierbij actief inzetten zijn drie keer per jaar het Flevo-landschap magazine, onze website, de digitale nieuwsbrief die tweewekelijks wordt verstuurd, social media, borden in onze gebieden, foldermateriaal, als ook de tweejaarlijkse open dag (zie ook Particulieren en Bedrijfsleven).	• Aan de hand van onze contentstrategie proberen we meer te bereiken met minder moeite. We bepalen van tevoren hoe en wanneer we welke middelen inzetten en proberen zo effectief mogelijk te zijn.• In 2023 is er een kaartmodule op de website toegevoegd, waardoor bezoekers makkelijker een geschikte wandel- of fietsroute kunnen vinden.

- Een andere belangrijke rol die we invullen vanuit Corporate Communicatie is de rol van Informatieloket & vraagbaak. Diverse media weten ons goed te vinden als ze meer informatie willen over ontwikkelingen op het gebied van natuur, landschap en cultuur-historie. Hier helpen we externe partijen graag mee, omdat we graag onze kennis en expertise delen met anderen en hiermee bijdragen aan een betere zichtbaarheid van Het Flevo-landschap.
- In 2023 heeft Het Flevo-landschap 105 keer media-attention gekregen in de reguliere media (print, radio en televisie) en een veelvoud daarvan op sociale media. De provinciale, regionale en lokale media tekenden voor het leeuwendeel van deze aandacht. Daar zijn we blij mee, aangezien we ons vooral op de lezers, luisteraars en kijkers van deze media richten. Omroep Flevoland besteedde in 2023 21 keer aandacht aan Het Flevo-landschap, hetzij in een artikel op de website, hetzij met een video- of radio-item. Ook andere belangrijke regionale spelers zoals de Stentor, de Flevopost en de Noord-oostpolder berichtten zeer regelmatig over Het Flevo-landschap. Opvallend in 2023 was de aandacht van landelijke media, waaronder NOS, KRO/NCRV, NRC, de Volkskrant, AD en Telegraaf. Meestal had deze aandacht te maken met dierennieuws uit Natuurpark Lelystad of de sloop van bezoekerscentrum De Trekvogel. Maar ook de lovende reportage van Camilla Dreef over de Lepelaarplassen bij KRO/NCRV's Binnenstebuiten was een mooi eerbetoon aan ons beheer. In 2023 leverden diverse collega's weer uitgebreide bijdragen aan video-items van Omroep Flevoland, Omroep Almere, NOS Jeugdjournaal en Vroege Vogels Radio. Het mag duidelijk zijn dat onze kennis en mening ertoe doen. Tot slot zijn we er trots op dat we – twee jaar na de uitzending over onze natuurgebieden in de Noordoostpolder – opnieuw een bijdrage mochten leveren aan een uitzending van Vroege Vogels over natuur in en rond Almere. In de uitzending nam collega Leanne Eenink de kijkers mee naar het Wilgenbos, de Lepelaarplassen, de Gouden Randen en de Pampushout.

Eigen fondsenwerving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023
Begunstigers aantal	12.516	12.550	12.571
Begunstigers bijdrage	€ 258.114	€ 271.000	€ 271.141
Bedrijfsvrienden aantal	11	11	12
Bedrijfsvrienden bijdragen	€ 38.885	€ 30.000	€ 33.500
Bijdragen giften en legaten	€ 30.562	-	€ 13.751
Bijdragen overige organisaties zonder winststreven	-	€ 35.000	€ 20.570
Bijdrage acties derden (Nationale Postcode Loterij)	€ 937.500	€ 937.500	€ 937.500

4.6 Aansturing en ondersteuning

De afdeling Bedrijfsvoering en het management van Het Flevo-landschap zorgen ervoor dat de bedrijfsvoering op orde is en dat medewerkers adequaat ondersteund worden om hun activiteiten uit te kunnen voeren. Voor 2023 lag er, net als 2022, een accent op het meer planmatig /resultaatgericht werken en het verder professionaliseren van het projectmanagement.

Te besteden aan doelstelling		Begroting 2023	Realisatie 2023
6 Aansturing en Ondersteuning		€ 341.039	€ 659.082

De realisatie is € 318.043 hoger dan begroot. De oorzaken van dit tekort zijn gelegen in het feit dat er sprake was van voortgezette inhuur van een interim directeur-bestuurder (vervanging bij langdurige ziekte) ondersteuning en inhuur op de afdeling Bedrijfsvoering in de vorm van inhuur van twee fulltime krachten (niveau assistent-accountant). Deze externe inhuur is met ingang van 1 januari 2024 gestopt. In 2023 werd verder een interim hoofd Bedrijfsvoering ingehuurd.

Per 1 december 2023 is een nieuwe directeur benoemd en de eigen formatieve bezetting van de afdeling Bedrijfsvoering op sterkte.

Geplande prestatie 2023	Bereikte resultaten
Directievoering en governance	
- Onder leiding van de directeur is het MT verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing van de organisatie. Het MT is in gezamenlijkheid verantwoordelijk voor het bewaren en bewaken van de balans tussen datgene 'wat moet' en de vele wensen en verzoeken die van buitenaf op ons afkomen. Het Flevo-landschap kenmerkt zich door grote betrokkenheid en inzet van de medewerkers en een goede en oplossingsgerichte interne samenwerking in een informele setting. Tegelijkertijd vragen resultaatgericht werken en planmatigheid aandacht. - De Raad van Toezicht houdt toezicht op de directeur-bestuurder en op de organisatie als geheel. Er zijn vijf reguliere vergaderingen gepland. Ultimo 2022 nemen twee leden van de RvT afscheid. Hiervoor treden twee nieuwe leden aan, waarvan de werving in 2022 gestart is, met zicht op tenminste één en mogelijk twee kandidaten vanaf 1 januari 2023. Binnen de RvT zijn drie commissies actief: de Audit commissie, de Kwaliteitscommissie en de Remuneratiecommissie. De eerste twee vergaderen elk vijf keer per jaar. De RvT is daarnaast een belangrijke sparringpartner voor de bestuurder.	- Jan Leentvaar, heeft de rol van interim directeur-bestuurder per 1 december 2023 beëindigd. Op die datum werd de heer Philip Makkink als directeur-bestuurder benoemd. - Eind 2022 hebben we, conform planning, afscheid genomen van twee leden van de RvT. Per 1 januari 2023 is een nieuw lid toegetreden tot de RvT, een tweede nieuw lid per 1 maart 2023 en een derde per 1 september 2023.

Bedrijfsondersteuning

• In 2022 is gestart met een interne evaluatie en uitvraag op de informatiebehoefte. Die leidt in 2023 tot aanpassingen en uitbreidingen op de rapportagemodules in het financiële systeem. Tevens leidt dit tot aanscherping van werkprocessen die uiteindelijk in een geactualiseerde AO (Administratieve Organisatie) zijn beslag zullen krijgen eind 2023.• Op gebied van ICT werken we samen met twee andere Landschappen in een efficiënte inrichting. Deze samenwerking wordt gecontinueerd in 2024.• Op het gebied van CMSi, het management beheersysteem, werken we samen met vier collega-landschappen. Dit draagt bij aan een goede prijs-kwaliteit verhouding en stimuleert het van elkaar leren. In 2023 of 2024 zal worden overgestapt op een webbased versie. Daarmee kan er ook in het veld meer en gemakkelijker mee gewerkt worden.	• In 2022 is een analyse opgesteld met betrekking tot de informatiebehoeften. Dit werd in 2023 geïmplementeerd. De realisatie loopt door in 2024 en krijg onder meer vorm in maandelijkse management rapportages voor het MT (Koerskaart) alsmede rapportage voor AC en RvT.• De interne samenwerking op gebied van ICT werkt naar tevredenheid.• Ook de samenwerking op het gebied van CMSi verloopt naar wens.

4.7 Projecten gefinancierd met gelden van Nationale Postcode Loterij

Flevoland groener en mooier maken kunnen we niet alleen. Dat doen we samen met duizenden begunstigers, 150 vrijwilligers en veel partners. Eén van onze meest trouwe partners is de Nationale Postcode Loterij. Het Flevo-landschap en de elf andere Provinciale Landschappen mogen al sinds 1996 rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De Nationale Postcode Loterij wil aandacht schenken aan de bescherming van natuur en landschap in de regio en dit financieel steunen.

Met de financiële steun van de Nationale Postcode Loterij en haar deelnemers heeft Het Flevo-landschap ook in 2023 weer verschillende projecten kunnen uitvoeren. Een aantal belangrijke projecten zijn:

- De watertuin in Natuurpark Lelystad is vernieuwd en omgetoverd tot een echte natuurbelevingsplek, waar bezoekers het onderwaterleven kunnen ontdekken.
- Ontwikkeling van een nieuwe expositie In het bezoekerscentrum van Natuurpark Lelystad over dat wat het Natuurpark zo uniek maakt: de grote grazers. Daadwerkelijke opening volgt in 2024.
- In Heggenlandschap zijn er twee bestaande poelen uitgebreid en een nieuwe poel aangelegd. Hierbij is eerst de kleilaag afgegraven, deze is glooiend in de omgeving verwerkt. De onderliggende zandlaag is uitgegraven en op de oevers verwerkt. Hierdoor is er een gevarieerde waterbodem ontstaan, met in het midden één meter water. Daarnaast zijn de oevers flauw en zandig, wat een positief effect op de biodiversiteit zal hebben.

- De voorbereidingen voor de vervanging van alle (informatie- en regelgevings-)borden in onze gebieden zijn in volle gang.
- Het Flevo-landschap werkt samen met partners aan de ontwikkeling van Nationaal Park Nieuw Land. Voor het Lepelaarplassengebied werken we nauw samen met de gemeente Almere. In 2023 is er hard gewerkt aan de voorbereidingen voor het vernieuwen van de bezoekersontvangst op het voormalig werkeiland aan het Oostvaardersdiep in Almere.
- Er zijn Exmoor pony's en een eland in het Natuurpark geplaatst. Ook is er een ooievaarsverblijf afgebroken en zijn er nieuwe palen voor in de plaats gekomen.
- De ontwikkeling van plannen voor particuliere fondsenwerving, gericht op het genereren van meer inkomsten.
- Op onze website is het aanbod van wandel- en fietsroutes aanzienlijk verbeterd. Er is ook een kaartmodule toegevoegd, waardoor bezoekers makkelijker een geschikte route kunnen vinden.
- Ook in 2023 hebben we onze begunstigers en andere stakeholders weer op de hoogte gehouden, o.a. door ons magazine, wat drie keer per jaar verschijnt.

Wij worden gesteund door

Deze projecten/activiteiten zijn mede mogelijk gemaakt dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij.

5. Bijzonderheden exploitatie 2023

- De jaarrekening en het jaarverslag 2023 zijn opgesteld conform RJ 650 (Fondsenwerende Instellingen).
- De opbrengst van subsidies van overheden is lager dan begroot. Dit wordt verklaard doordat in de begroting onttrekkingen uit reserves en fondsen zijn opgenomen onder de subsidies. In een aantal gevallen zijn deze subsidies in het verleden ontvangen en opgenomen in een bestemmingsreserve/-fonds. Daarnaast wordt het verschil verklaard door een lagere realisatie bij grote projecten als Programma Nieuwe Natuur, Specifieke Uitkering (SPUK) en Impuls welke het gevolg is van vertragingen binnen de projecten.
- De opbrengst van producten uit de terreinen (gewas en houtverkoop) is hoger dan begroot als gevolg van hogere houtopbrengsten.
- De overige baten zijn hoger dan begroot. Deze bestaan uit jachtpenningen, verhuur bezoekersruimtes en dergelijke.
- De bestedingen voor de doelstelling Kaderstelling en Kwaliteitsborging zijn hoger dan begroot. Voor deze overschrijding zijn diverse oorzaken, die samen het verschil van 70K verklaren. Als voorbeeld worden de beschikbaar gekomen uren als gevolg van vertraging op projecten ten laste van deze doelstelling gebracht.
- De bestedingen voor de doelstelling Terreinbeheer zijn lager dan begroot. Dit is voor een deel te verklaren door de inzet van meer eigen uren en minder externe inhuur.
- De bestedingen voor de doelstelling Natuurbeleving gedurende het jaar is lager dan begroot. Er hebben geen noemenswaardige afwijkingen plaatsgevonden.
- De bestedingen voor de doelstelling Ontwikkeling en Initiatieven zijn lager dan begroot. Dit is hoofdzakelijk toe te schrijven aan minder uitvoeringskosten binnen diverse projecten dan begroot. De lagere uitvoeringskosten zijn het gevolg van vertraging binnen projecten. De belangrijkste projecten met vertraging zijn Programma Nieuwe Natuur, Specifieke Uitkering (SPUK) en Impuls.
- De bestedingen voor de doelstelling Samenwerking en Draagvlak zijn lager dan begroot. De belangrijkste verklaring is onderbesteding op projectkosten.
- De bestedingen voor de doelstelling Aansturing en Organisatie zijn fors hoger dan begroot. De overschrijding wordt veroorzaakt door ziekteverzuim en daarmee verband houdende kosten voor externe inhuur. Er zijn maatregelen getroffen ten behoeve van meer continuïteit en per 31 december is de externe inhuur sterk afgenomen.

Voor een gedetailleerde cijfermatige rapportage verwijzen we naar de Jaarrekening 2023.

Deel 2 Jaarrekening

Onderdeel van dit jaarverslag is de Jaarrekening 2023. Deze jaarrekening publiceren wij als separaat document.

Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van

Het Flevo-landschap

Postbus 2181

8203 AD Lelystad

Tel. 0320 - 286 111

Fotografie

Ramon van Bentum, G. van Bezooijen, Ernst Dirksen, Dreamstime, Maarten Feenstra, Rolf Hendriks, Jordi Huisman, Hans Krudde, Jasper Pluim, Steven Ruiter, Shutterstock, J. Thijssen, Y. van der Wal, Fotostudio Wierd, Jeroen van Wijk

Natuur dichtbij

**HET FLEVO
LANDSCHAP**